

coc Nederland

**Verbonden
(in) diversiteit
strategisch kader
2023-2027**

Inhoudsopgave

4 Over ons

- 5 Wie we zijn
- 6 Wat we doen
- 6 Wereldwijd
- 7 Verbonden (in) diversiteit: kleurrijk en vrij!

8 De wereld om ons heen

- 10 Trends en ontwikkelingen
- 11 Externe uitdagingen
- 11 Groeiende 'antigenderbeweging' en groeiend conservatisme in de samenleving
- 12 Interne uitdagingen
- 13 Toekomstbestendige structuur
- 13 Representativiteit
- 13 Financiële onafhankelijkheid

14 Onze strategie

- 17 Onze verandertheorie
- 19 De drie veranderpaden
- 20 Samenhang tussen de veranderpaden

21 Onze rol en impact

- 22 Wat we bereikt hebben
- 23 Verankering in de Grondwet
- 24 Onze impact

25 Prioriteiten en innovatie

- 26 Prioriteiten
- 26 Veiligheid
- 26 Educatie
- 26 Welzijn en empowerment
- 26 (Inter)nationale solidariteit
- 27 Wat gaan we anders doen?

29 COC: gecoördineerd en gelijkwaardig

- 30 COC Nederland: een federatie van verenigingen
- 31 Representatie en netwerk
- 32 Actualiteit en ambitie
- 33 Toekomstvisie: van lhbt+-federatie naar regenboognetwerk

35 Mobilisatie verenigt achterban

- 36 Vrijwilligers
- 37 Leden
- 38 Donateurs
- 38 Particulieren
- 38 Bedrijven
- 39 Bondgenoten
- 39 Overheden
- 39 Maatschappelijke partners

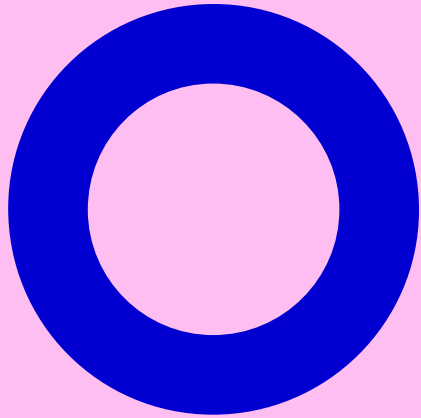
40 Hoe we het verschil maken

- 41 Speerpunten
- 42 Specifieke doelen
- 42 Veiligheid
- 43 Educatie
- 43 Welzijn en empowerment
- 44 (Inter)nationale solidariteit
- 44 Mobilisatie van de overheid door pleitbezorging
- 46 Onze inzet

47 Internationaal

- 48 Strafbaarstelling van homoseksualiteit
- 49 Discriminatie en geweld
- 50 Sociale acceptatie
- 51 Antigenderbeweging
- 52 Nieuwe anti-lhbt+-wetgeving
- 53 Vrijheid van godsdienst misbruikt als argument tegen lhbt+-gelijkheid
- 53 Beperking van de 'civic space', online en offline
- 54 Huidige internationale inzet en ambitie
- 55 Internationale ambitie

57 Implementatie en monitoring

**over
ons**

Over ons

Wie we zijn

COC gelooft in een wereld waar iedereen in vrijheid en veiligheid zichzelf kan zijn. Waar je kunt houden van wie je wilt. Waar iedereen kan meedoen en mensen de kans hebben zich tot hun volle potentie te ontwikkelen. Ongeacht seksuele oriëntatie, genderidentiteit, genderexpressie en geslachtskenmerken. In Nederland en de rest van de wereld. Want dat verdient iedereen.

COC is een waardegedreven organisatie. Dat betekent dat we ons bij alles wat we doen, laten leiden door de overtuigingen die voor ons belangrijk zijn. Onze waarden zijn verbinding, daadkracht, inspiratie en liefde.

Onze waarden zijn verbinding, daadkracht, inspiratie en liefde.

Natuurlijk hadden we liever gezegd dat we inmiddels niet meer nodig waren, maar 77 jaar na onze oprichting is er toch nog altijd werk aan de winkel. Zo krijgen zeven op de tien lhbt+ personen in hun leven te maken met fysiek of verbaal geweld om wie ze zijn, en zijn lhbt+ personen in bijna zeventig landen nog steeds strafbaar.

Opgericht in 1946 is COC inmiddels de langst bestaande lhbt+-belangenbehartiger ter wereld. We hebben twintig regionale verenigingen, wat inhoudt dat er altijd een COC bij jou in de buurt is.

70%

Zeven op de tien lhbt+ personen in hun leven te maken met fysiek of verbaal geweld om wie ze zijn.

±70

Lhbt+ personen in bijna 70 landen zijn nog steeds strafbaar.

1946

Het in 1946 opgerichte COC is inmiddels de langst bestaande lhbt+-belangenbehartiger ter wereld.

20

We hebben twintig regionale verenigingen, wat inhoudt dat er altijd een COC bij jou in de buurt is.

Wat we doen

Wij zorgen ervoor dat lhbti+ personen gehoord worden en versterken hun stem. Samen met de lhbti+ gemeenschap werken we zo aan verandering. Met scholieren zorgen we bijvoorbeeld voor veilige scholen en met buitenlandse activisten zetten we ons in voor gelijke rechten. We zorgen er ook voor dat de stem van lhbti+ personen gehoord wordt door de politiek en de media. We verbinden mensen en stellen concrete oplossingen voor. Zo behalen we tastbare resultaten en brengen we samen hoognodige veranderingen teweeg. Onze *inside-out* filosofie staat centraal in onze aanpak: we geloven in de kracht van binnenuit. Vanuit die gedachte ondersteunen we mensen om zelf het verschil te maken in hun eigen omgeving.

Samen bereiken we veel op het gebied van emancipatie, acceptatie, gelijkwaardigheid en gelijke rechten. Denk aan de wijziging van artikel 1 van de Grondwet in 2023, waardoor er nu een wettelijk verbod op lhbti+-discriminatie is, aan de openstelling van het huwelijk of aan de verplichte aandacht voor seksuele diversiteit op scholen. Nederland is de afgelopen decennia veel positiever over lhbti+ personen gaan denken. We steunen lhbti+ activisten in meer dan 35 landen. Maar we zijn er nog lang niet. Nederland behoort niet meer tot de kopgroep van landen waar lhbti+-rechten goed geregeld zijn. In veel landen worden mensen uit de regenbooggemeenschap nog altijd vervolgd en gevangengezet.

Samen bereiken we veel op het gebied van emancipatie, acceptatie, gelijkwaardigheid en gelijke rechten. Denk aan de wijziging van artikel 1 van de Grondwet in 2023, aan de openstelling van het huwelijk of aan de verplichte aandacht voor seksuele diversiteit op scholen.

Wereldwijd

Terwijl we ook in Nederland nog een weg hebben af te leggen voordat lhbti+ personen in alle vrijheid en veiligheid kunnen leven en liefhebben, staan de mensenrechten van lhbti+ personen in sommige landen nog in de kinderschoenen. In bijna zeventig landen is lhbti+-zijn nog strafbaar, soms staat er zelfs de doodstraf op. Daarom werken wij over de hele wereld samen met lhbti+-organisaties. In Nederland werken we nauw samen met het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook internationale organisaties, zoals de Europese Unie, zijn voor ons op dit terrein belangrijke strategische partners.

COC steunen kan op verschillende manieren. Zo kun je bijdragen door jezelf te zijn. Blijf hand in hand op straat lopen met je partner of elkaar bij het afscheid nemen op het station een kus geven.

Verbonden (in) diversiteit

COC streeft naar een wereld waarin diversiteit de norm is. Een wereld waarin alle lhbt+ personen gelijkwaardig zijn, kunnen meedoen en zich kunnen ontwikkelen. En dat in een samenleving die hen waardeert om wie ze zijn en wat ze bijdragen. Om dit te realiseren is iedereen nodig. COC steunen kan op verschillende manieren. Zo kun je bijdragen door jezelf te zijn. Blijf hand in hand op straat lopen met je partner of elkaar bij het afscheid nemen op het station een kus geven. Zeg er iets van als iemand uitgescholden wordt op straat omdat die volgens anderen niet voldoet aan de gendernormen. Daarnaast kun je je steun geven door je vrijwillig in te zetten bij een van de regionale COC-verenigingen. Zo kun je bijvoorbeeld voorlichting geven op scholen of een ontmoetingsgroep begeleiden. Financiële bijdragen in de vorm van donaties zijn essentieel voor COC en helpen ons om onze doelen te bereiken. Welke keuze je ook maakt: word vooral lid van COC. Door gezamenlijk onze stem te laten horen kunnen we toewerken naar een wereld die verbonden is in diversiteit!

De wereld om ons heen

De wereld om ons heen

Hoewel veruit de meeste mensen in Nederland vinden dat lhbti+ personen het leven moeten kunnen leiden dat ze willen, laten diverse onderzoeken zien dat lhbti+ personen nog altijd te kampen hebben met afwijzing en uitsluiting door de samenleving op basis van hun seksuele oriëntatie, genderidentiteit, -expressie en geslachtskenmerken (SOGIESK). Deze afwijzing en uitsluiting hebben een sterke negatieve impact op hun welzijn en gezondheid en op hun maatschappelijke participatie. Het streven naar en waarborgen van gelijkwaardigheid en emancipatie van lhbti+ personen behoeft doorlopende aandacht en inzet van lhbti+-organisaties.

Ook wereldwijd zijn er zorgelijke ontwikkelingen. In verschillende landen, zoals Polen, Hongarije, Oeganda en Ghana, wordt de situatie voor lhbti+ personen nijpender door discriminerende wetgeving en vervolging. Ook in landen die tot recent vooruitgang boekten op het gebied van bescherming en acceptatie van lhbti+ personen – zoals de Verenigde Staten en Italië – zien we een toenemend conservatisme.

Het vergroten van de sociale acceptatie van lhbti+ personen en het borgen van de mensenrechten van lhbti+ personen is nog even urgent als vijf jaar geleden. Nederland bungelt op een veertiende plaats van landen in Europa waar mensenrechten van lhbti+ personen goed geregeld zijn. De zichtbaarheid van lhbti+ personen en rolmodellen neemt toe, evenals de ruimte voor meer fluiditeit in gender en seksualiteit. Steeds meer mensen voelen en nemen de vrijheid om open zichzelf te zijn. Er is meer aandacht voor intersekse, transgender (binair en non-binair) en

5

Het vergroten van de sociale acceptatie van lhbti+ personen en het borgen van de mensenrechten van lhbti+ personen is nog even urgent als vijf jaar geleden.

14^e

Nederland bungelt op een veertiende plaats van landen in Europa waar mensenrechten van lhbti+ personen goed geregeld zijn.

bi+ personen. Op tal van scholen wordt aandacht besteed aan diversiteit tijdens Paarse Vrijdag. Tegelijkertijd leidt de toegenomen zichtbaarheid en aandacht tot oppositie en weerstand: zo ervaren aanhangers van de 'antigenderbeweging' en 'antiwokebeweging' deze ontwikkelingen als een persoonlijke bedreiging.

Ook de juridische verankering van de mensenrechten van lhbt+ personen blijft een aandachtspunt. Ondanks een unaniem advies van een staatscommissie is er vijf jaar later nog altijd geen meerouderschapswet. Mensen die te maken hebben met een stapeling van anti-discriminatiegronden – bijvoorbeeld omdat ze zwart én transgender zijn, lesbisch én moslim of non-binair én asielzoeker (intersectionaliteit) – ervaren veel uitdagingen. In de tussentijd blijven de suïcidepercentages onder lhbt+ jongeren tot vijfmaal hoger liggen dan onder de algemene bevolking.

De afgelopen jaren zijn diverse positieve ontwikkelingen waar te nemen die illustratief zijn voor de impact van de inzet op het bevorderen van lhbt+-emancipatie. Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat tussen 2013 en 2017 onder álle jongeren – onder wie homo, lesbische en bi+ jongeren – het pesten afgenomen is. In het rapport werd ook geconcludeerd dat op scholen met een Gender & Sexuality Alliance minder wordt gepest.

Er is nog altijd geen meerouderschapswet. Mensen die te maken hebben met een stapeling van anti-discriminatiegronden ervaren veel uitdagingen. In de tussentijd blijven de suïcidepercentages onder lhbt+ jongeren tot vijfmaal hoger liggen dan onder de algemene bevolking.

Trends en ontwikkelingen

De regenbooggemeenschap is in beweging, de zichtbaarheid van de diversiteit binnen de gemeenschap groeit. Zowel op het gebied van leeftijd, politieke overtuiging, sociaaleconomische positie en wijze van identificatie zal de lhbt+ gemeenschap de komende jaren steeds pluralistischer worden. Dat geldt bijvoorbeeld voor de asexuele gemeenschap, die asexualiteit bijvoorbeeld ziet als een vorm van seksuele oriëntatie en seksuele identiteit en actief de verbinding met de lhbt+ gemeenschap opzoekt. Ook deze gemeenschap ervaart namelijk dat het niet voldoet aan een heersende beperkende norm rond seksualiteit, ertoe leidt dat ze worden uitgesloten en gediscrimineerd.

Over het algemeen zal het bevragen en deconstrueren van normen de komende jaren binnen de lhbt+ gemeenschap een steeds belangrijker thema worden. De normen die als beperkend ervaren worden zijn:

- gendernormativiteit;
- normen ten aanzien van seksualiteit (bijvoorbeeld het seksueel actief móéten zijn);
- de monoseksuele norm (de overtuiging dat mensen slechts op één gender/sekse kunnen vallen).

Externe uitdagingen

Verschuivende ontwikkelingen in de maatschappij zijn van invloed op de lhbt+-emancipatie en het werk van COC in het bijzonder. Eén externe ontwikkeling is daarbij het grootste aandachtspunt voor COC.

Groeiende 'antigenderbeweging' en groeiend conservatisme in de samenleving

De afgelopen jaren is de nadruk op gendernormativiteit gegroeid. Mensen die ogenschijnlijk niet voldoen aan heersende normen rond mannelijkheid en vrouwelijkheid worden verbaal en fysiek agressief bejegend. Ook binnen de lhbt+ gemeenschap heerst soms onbegrip over de keuzes van anderen ten aanzien van hun genderexpressie. Nog verontrustender zijn de ontwikkelingen binnen een klein deel van de vrouwenbeweging, dat transgender vrouwen ziet als bedreiging voor meisjes en vrouwen. Die overtuiging vindt zijn weerslag in een groeiende oppositie tegen meer rechtsbescherming voor trans* personen, zoals het wettelijk gemakkelijker maken om de geslachtsaanduiding aan te passen op een identiteitskaart.

Deze groeiende oppositie berust op de overtuiging dat kwaadwillende mannen zich als vrouw zouden registreren om op die manier toegang te krijgen tot kleedkamers voor vrouwen en hen vervolgens te misbruiken. Maar zoals het College voor de Rechten van de Mens schrijft, wijst niets op een verband tussen seksueel misbruik van vrouwen en de mogelijkheid om het geslacht juridisch te wijzigen. Ook niet in landen waar dit al langer mogelijk is, aldus het college. In een studie in de Verenigde Staten is vergeleken of er meer (misbruik)misdrijven voorkomen in gebieden waar transgender personen toegang hebben gekregen tot de wc's of kleedkamers die bij hen passen. Dat blijkt niet het geval te zijn. Sterker nog: het aantal misdrijven

In een studie in de Verenigde Staten is vergeleken of er meer (misbruik)misdrijven voorkomen in gebieden waar transgender personen toegang hebben gekregen tot de wc's of kleedkamers die bij hen passen. Dat blijkt niet het geval te zijn. Sterker nog: het aantal misdrijven neemt juist af.

neemt juist af. Toch doen deze spookbeelden de ronde en vinden ze weerklank bij groeperingen die 'emancipatoire ontwikkelingen' als bedreigend ervaren. Hierdoor ontstaat er een gecoördineerde negatieve druk op de mensenrechten van vrouwen en lhbt+ personen. Deze druk is gericht op het handhaven van de status quo door het frustreren en belemmeren van bijvoorbeeld voorlichting over seksualiteit en diversiteit.

Interne uitdagingen

COC is de oudste nog bestaande lhbt+-belangenorganisatie ter wereld. Op dit moment wordt COC gezien als dé belangenbehartiger van de regenbooggemeenschap. Dit vertaalt zich op landelijk niveau in strategische partnerschappen met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het ministerie van Buitenlandse Zaken. COC slaagde er in 2021 voor de derde keer op rij om een regenboogakkoord te sluiten met een groeiend aantal politieke partijen. Het kabinet-Rutte IV nam dit regenboogakkoord als basis voor het lhbt+-emancipatiebeleid in het coalitieakkoord. COC slaagde er in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen in 2021 voor de derde keer op rij in om een regenboogakkoord te sluiten, waarbij een groeiend aantal politieke partijen zich aansloot.

Daarnaast heeft COC met de lokale lhbt+-infrastructuur van twintig verenigingen gerealiseerd dat er bijvoorbeeld op 25 plekken in Nederland ontmoetingsgroepen zijn voor jongeren onder de 18 jaar. Paarse Vrijdag is in de afgelopen tien jaar uitgegroeid van een actiedag op een handjevol scholen tot een actiemoment op meer dan tachtig procent van de middelbare scholen en waaraan ruim een half miljoen leerlingen meedoen.

Lijsttrekkers
tekenen in maart
2021 COC's
Regenboog
Stembusakkoord
© GEERT VAN TOL

Al deze mooie resultaten boekt COC voor een groot deel met beperkte middelen en dankzij de inzet van honderden vrijwilligers. Om de resultaten van de afgelopen jaren te kunnen borgen en meer slagkracht te realiseren heeft COC een aantal interne uitdagingen geïdentificeerd die met prioriteit zullen worden aangepakt.

Toekomstbestendige structuur

COC is trots op en sterk afhankelijk van zijn vrijwilligerskapitaal. Vrijwilligers zetten zich met hart en ziel in en leveren een onmisbare bijdrage aan het bereiken van de doelstellingen van de organisatie. De afgelopen jaren is gebleken dat de aard van het vrijwilligerswerk bij COC uitdagend kan zijn. Van vrijwilligers die zich bijvoorbeeld als bestuursleden of coördinatoren van ontmoetingsgroepen verbinden aan COC wordt veel gevraagd. Dit hangt samen met een COC dat ook op regionaal niveau steeds bekender wordt en als gesprekspartner door overheden en maatschappelijke organisaties aan tafel wordt gevraagd. Om slagvaardig te blijven zal COC kritisch kijken naar zijn huidige structuur en waar nodig doorontwikkelen zodat het vrijwilligerswerk effectief maar ook leuk blijft en COC een rol als aanjager van de regenboogbeweging kan blijven spelen.

Representativiteit

COC heeft bij uitstek de positie om een verbindende rol te spelen binnen de lhbt+-beweging. Het ambieert deze rol ook. Daarnaast heeft COC de verantwoordelijkheid om ook als belangenbehartiger en vertegenwoordiger voldoende structuren en mogelijkheden te hebben om in contact te staan met de achterban en ook relevante input op te halen. COC is een federatie van 20 verenigingen. De afgelopen jaren is de diversiteit binnen de federatie gegroeid. Toch is COC op dit moment nog niet in alle geledingen een afspiegeling van de diversiteit binnen de lhbt+ gemeenschap. Onder anderen vrouwen, trans* en lhbt+ personen van kleur en/of met een migratieachtergrond zijn in ons ledenbestand ondervertegenwoordigd. Het is een speerpunt om de trend van groeiende diversiteit voort te zetten.

Financiële onafhankelijkheid

COC Nederland is financieel sterk afhankelijk van overheidssubsidies. Enerzijds is COC van mening dat de overheid een blijvende verantwoordelijkheid heeft om te investeren in lhbt+-emancipatie: COC voorziet namelijk samen met andere landelijke lhbt+-organisaties in de lhbt+-basisinfrastructuur. Met deze inzet wordt gewerkt aan het aandringen op het realiseren van een veilige en inclusieve samenleving waar lhbt+ personen zonder angst voor uitsluiting en geweld kunnen leven. Een veilige samenleving garanderen is de taak van de overheid en COC draagt hieraan bij. Maar om toekomstbestendig te kunnen zijn moeten we onze doelstellingen ook kunnen blijven najagen als er onverhoopt een politieke wind opsteekt die het beschermen van lhbt+-mensenrechten en -emancipatie minder hoog op de agenda plaatst. Daartoe investeert COC in het mobiliseren van de achterban en bondgenoten. Het binden van vrijwilligers, leden, donateurs en partners is van cruciaal belang voor COC.

Onze strategie

Onze strategie

We presenteren met trots het strategisch kader van COC voor de periode 2023-2027. Het strategisch kader is de basis voor de inzet van COC en laat zien hoe we gericht en op veel fronten inzetten op verandering.

Het huidige strategisch kader is een vervolg op *Samen Sterk!*, het strategisch kader dat liep van 2019 tot 2022. Daarin presenteerde COC voor het eerst zijn verandertheorie, waarin we visueel inzichtelijk maken op basis van welke aannames we aan verandering werken en wat onze concrete doelen op de middellange en lange termijn zijn.

Het meer gestructureerd werken aan verandering heeft in de afgelopen periode een aantal successen opgeleverd, waaronder:

- De versterking van samenwerking met externe initiatieven van specifieke groepen binnen de lhbt+ gemeenschap op landelijk niveau. Er zijn allianties en andere samenwerkingsvormen gevormd en de banden met andere belangenorganisaties zijn versterkt. Dat geldt in de eerste plaats voor Transgender Netwerk Nederland (TNN) en NNID, Nederlandse organisatie voor seksediversiteit, maar ook voor andere belangenorganisaties en initiatieven van specifieke doelgroepen. Tevens is de federatie (of: COC, COC Nederland) opener geworden ten opzichte van externe organisaties en initiatieven: de dialoog is actiever aangegaan en er is meer ruimte ervaren om pijnpunten te benoemen en te bespreken. Waarborging van de onafhankelijkheid van de samenwerkingspartner en het aannemen van een ondersteunende rol als tussenfinancier hebben bijgedragen aan het bevorderen van samenwerking met groepen die autonoom willen werken. COC heeft op deze manier de oprichting en/of versterking van verschillende belangengroepen ondersteund.
- Het model van de Gender & Sexuality Alliance (GSA) is zowel intern als extern herhaaldelijk aangemerkt als een zeer succesvolle strategie voor het versterken van de lhbt+-inclusiviteit van het voortgezet onderwijs. De data wijzen erop dat zonder GSA ontmoetingsplekken voor lhbt+ leerlingen, de organisatie van zichtbaarheidsacties door scholen, het nemen van maatregelen en het ontwikkelen van beleid op scholen ter bevordering van lhbt+-inclusiviteit niet gegarandeerd zouden zijn geweest.
- Door zijn reputatie als gerespecteerde belangenorganisatie op nationaal niveau en de samenwerking met andere belangenorganisaties was COC in een heel gunstige positie om zijn agenderende rol te vervullen. De overheid hecht veel waarde aan de inbreng van COC bij het stellen van prioriteiten. Door samen met andere organisaties op te trekken kon de druk bovendien vanuit verschillende hoeken worden opgevoerd om de regenboogakkoorden te verwezenlijken.

Daarnaast hebben we een aantal aandachtspunten geïdentificeerd die in de aankomende periode strategisch geadresseerd zullen worden. Het gaat hierbij onder andere om de volgende aspecten:

- Diversiteit, inclusie en intersectionaliteit zijn als belangrijke randvoorwaarden voor de strategische inzet van COC onvoldoende verankerd in de visie en strategie. Daardoor waren ze ook onvoldoende gewaarborgd in het aanbod en de initiatieven van COC. Evenmin kwamen ze tot uitdrukking in een federatiebreed werving-en-selectiebeleid. Ook door het gebrek aan relevante kennis, vaardigheden en tools om diversiteit en inclusie te versterken en de vernieuwde positionering vorm te geven heeft het groeiende bewustzijn bij verenigingsbesturen zich slechts beperkt vertaald naar de praktijk. Zo vragen het vervullen van een platformfunctie en het aannemen van een faciliterende rol om bekwaming in specifieke, vaak nieuwe vaardigheden.
- Beperkingen en verschillen in uitvoeringscapaciteit. De aanzienlijke verschillen in uitvoeringscapaciteit tussen de lidverenigingen hebben ook invloed gehad op de mate waarin zij hebben kunnen bijdragen aan de beleidsdoelen van COC. 'Dit was in het bijzonder zichtbaar bij het streven om publieke en private dienstverleners zich te laten inzetten om inclusief te werken. Dat de verenigingen voor een groot deel afhankelijk zijn van de inzet van vrijwilligers, soms zelfs voor coördinatorfuncties, heeft aanzienlijke consequenties voor de implementatie van het beleid. Behalve grote verschillen in beschikbare financiële middelen tussen verenigingen zijn er ook grote verschillen in inzet en competenties van bestuurders en vrijwilligers.
- Op lokaal niveau hebben sommige verenigingen de samenwerkingsmogelijkheden met andere (belangen)organisaties en spelers uit het maatschappelijk middenveld onvoldoende benut met het oog op het beïnvloeden van lokaal beleid.

De afgelopen jaren zijn de samenwerking, uitwisseling, sfeer en energie binnen de federatie verbeterd: we delen meer, leren van elkaar, trekken samen op, evalueren en verbeteren onze inzet. In een veranderende samenleving verandert COC ook. We zien hoe de rol van de verenigingen verschuift en verandert. Steeds vaker is de vereniging het podium en de bindende factor tussen initiatieven die door en voor lhbt+ personen zijn opgezet. Door zijn lokale netwerk, met de gemeenten maar bijvoorbeeld ook met lokale autoriteiten zoals politie en het gezondheidsveld, kan COC verbinden en de doelgroep faciliteren. We zitten vaker aan tafel als het gaat over lhbt+ -kwesties of over onderwerpen die onze achterban raken. Onze rol verandert en dat omarmen we.

De afgelopen jaren zijn de samenwerking, uitwisseling, sfeer en energie binnen de federatie verbeterd: we delen meer, leren van elkaar, trekken samen op, evalueren en verbeteren onze inzet. In een veranderende samenleving verandert COC ook.

We ondersteunen nieuwe initiatieven, bieden mogelijkheden, delen ervaringen, stimuleren en adviseren en als we kunnen, stellen we onze ruimtes beschikbaar zodat we het veilige huis zijn voor iedereen binnen onze achterban. Onze achterban groeit en wordt meer uitgesproken. We zijn het niet altijd met elkaar eens maar hebben veel met elkaar gemeen: we streven allemaal naar een goed, mooi en gelukkig leven.

COC is de verbinder van al die groepen, personen, belangen, wensen en eisen. COC brengt hen samen en zorgt ervoor dat we samen sterk genoeg zijn om veranderingen tot stand te brengen die voor iedereen goed zijn. Beter weten wat onze doelgroep nodig heeft, wat er speelt in de samenleving, beter voorbereid zijn op veranderingen, meer samenwerken met elkaar en met andere maatschappelijke partijen en met meer steun vanuit onze eigen, grote en brede lhbt+ gemeenschap, dat is waar we als COC onze schouders onder zetten.

COC is de verbinder van al die groepen, personen, belangen, wensen en eisen. COC brengt hen samen en zorgt ervoor dat we samen sterk genoeg zijn om veranderingen tot stand te brengen die voor iedereen goed zijn.

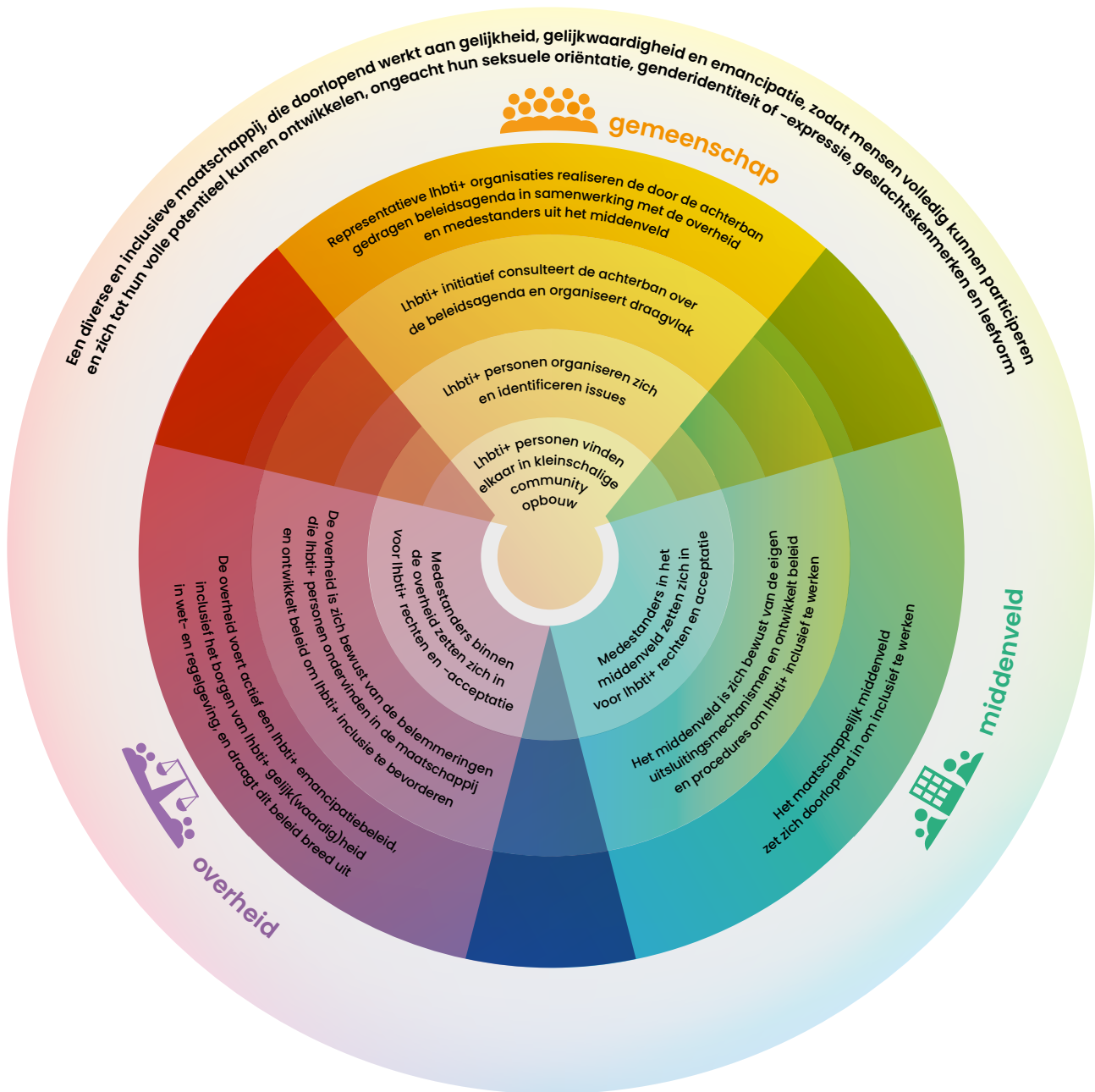
Onze verandertheorie

In 2022 heeft COC gewerkt aan een herijking van zijn verandertheorie, waarin sinds 2018 onze gezamenlijke missie met Transgender Netwerk Nederland (TNN) en NNID, Nederlandse organisatie voor seksediversiteit verankerd is. COC, TNN en NNID spannen zich in om onze gezamenlijke doelen op het gebied van lhbt+-emancipatie te realiseren. In 2022 is deze samenwerking uitgebreid met Bi+ Nederland. Samen vormen de vier organisaties de alliantie Kleurrijk en Vrij. Deze alliantie werkt in partnerschap met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan het verwezenlijken van de emancipatiedoelen.

COC heeft ook een verandertheorie opgesteld samen voor zijn internationale werk. Deze verandertheorie ligt aan de basis van onze inzet in het programma Power of Pride, die we in een alliantie met Pan Africa ILGA en ILGA Asia uitvoeren.

De verandertheorie voor onze inzet in Nederland en die voor onze inzet daarbuiten versterken elkaar. Onze langetermijndoelstelling is in beide verandertheorieën vergelijkbaar. Het grootste verschil is dat COC in een internationale context de lhbt+-beweging ondersteunt om haar doelen te behalen. In de Nederlandse context zijn wij zelf onderdeel van de beweging.

De veranderstrategie verbeeld

THEORY OF CHANGE — Alliantie Kleurrijk en Vrij
COC Nederland – TNN – NNID – Bi+ Nederland

Onze doelstellingen

In de verandertheorie is de langetermijndoelstelling van COC vastgelegd.

Langetermijndoelstelling – Strategische doelstelling

Een diverse en inclusieve maatschappij, die doorlopend werkt aan gelijkheid, gelijkwaardigheid en emancipatie, zodat mensen volledig kunnen participeren en zich tot hun volle potentieel kunnen ontwikkelen, ongeacht hun seksuele oriëntatie, genderidentiteit of -expressie, geslachtskenmerken en leefvorm.

Om het langetermijndoel te bereiken identificeert COC **drie middellange-termijndoelen:**

1

Middellange-termijndoel I

Representatieve lhbt+-organisaties realiseren de gedragen beleidsagenda in samenwerking met de overheid en medestanders uit het middenveld.

2

Middellange-termijndoel II

Het maatschappelijk middenveld zet zich doorlopend in om inclusief te werken.

3

Middellange-termijndoel III

De overheid voert een actief lhbt+-emancipatiebeleid, inclusief het borgen van lhbt+-gelijk(waardig)heid in wet- en regelgeving, en draagt dit beleid breed uit.

De drie veranderpaden

Om de drie doelen op middellange termijn te bereiken zijn er drie veranderpaden (strategieën) aan gekoppeld: **mobilisatie van de gemeenschap**, **mobilisatie van het middenveld** en **mobilisatie van de overheid**. Met deze veranderpaden werken we aan een maatschappij waarin lhbt+ personen volledig en gelijkwaardig kunnen participeren. De bovenstaande figuur geeft dit visueel weer.

De verandertheorie bouwt voort op de ervaringen die COC, TNN en NNID hebben opgedaan in de periode 2019-2022, waarin eveneens via deze drie veranderpaden aan het realiseren van het langetermijndoel bijgedragen is. Hoewel de voorloper van de alliantie Kleurrijk en Vrij vooruitgang heeft geboekt op elk van de drie veranderpaden, is de inzet van de alliantie nog altijd actueel en noodzakelijk. Emancipatie is immers nooit 'klaar': ze behoeft constant onderhoud. Op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren en een hertoetsing van de aannames achter de interventies aan de wetenschappelijke literatuur heeft de alliantie de verandertheorie daarom doorontwikkeld en aangescherpt.

Samenhang tussen de veranderpaden

De mobilisatie van de gemeenschap, de mobilisatie van het middenveld en de mobilisatie van de overheid zijn met elkaar verbonden. In de figuur van de verandertheorie is deze samenhang weergegeven door de overlap van de drie paden. Zonder een gemeenschap waarmee signalen van uitsluiting en afwijzing van lhbt+ mensen opgevangen worden, kan het agenderende werk dat nodig is om deze uitsluiting en afwijzing te adresseren in het middenveld en bij de overheid niet plaatsvinden. Ook relatieve progressie is binnen de drie veranderpaden met elkaar verbonden. Achteruitgang op een van de veranderpaden – bijvoorbeeld als het emancipatiebeleid van de overheid ten opzichte van lhbt+ mensen beperkt wordt of zelfs verdwijnt – zal de mobilisatie van gemeenschap en middenveld negatief beïnvloeden. Dit werkt ook de andere kant op: als werkgevers zich bewust worden van de noodzaak tot lhbt+-inclusief beleid, helpt dit niet alleen het politieke draagvlak voor bijvoorbeeld een wettelijke vorm van transitieverlof, maar uiteindelijk ook de invoering en de uitwerking ervan voor een deel van onze doelgroep: de trans* werknemers en werkzoekenden. De mobilisatie op de drie paden is dus een vervlochten geheel.

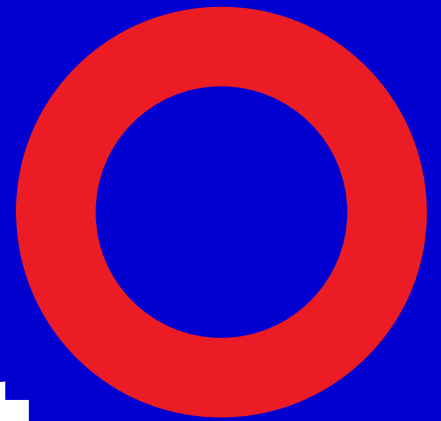
In het algemeen gesproken is het startpunt voor trans, intersekse en bi+ personen op veel vlakken nog negatiever dan voor homoseksuele cisgender mannen en vrouwen. Dit is in het bijzonder het geval wanneer er intersecties zijn met andere uitsluitingsgronden, bijvoorbeeld op het gebied van cultuur, religie, neurodiversiteit en handicap of chronische ziekte.

Het startpunt voor emancipatie is voor elke subgroep binnen de lhbt+ gemeenschap anders. Elke groep kan zich op een andere positie in het emancipatieproces bevinden. In het algemeen gesproken is het startpunt voor trans*, intersekse en bi+ personen op veel vlakken nog negatiever dan voor homoseksuele cisgender mannen en vrouwen. Dit is in het bijzonder het geval wanneer er intersecties zijn met andere uitsluitingsgronden, bijvoorbeeld op het gebied van cultuur, religie, neurodiversiteit en handicap of chronische ziekte. Het is belangrijk om bij het spreken over dergelijke intersecties ('intersectionaliteit') te beseffen dat er niet simpelweg sprake is van een stapeling van discriminatiegronden, maar dat ook de discriminatie zelf complexer wordt en verandert.

De mobilisatie wordt voor de schematische weergave onderscheiden als fases met kortetermijndoelen, waarbij specifieke interventies ingezet worden om naar de volgende fase te komen. In de praktijk verloopt dit echter gelijktijdig en wordt tegelijk aan voortgang op alle stappen in de veranderpaden gewerkt.

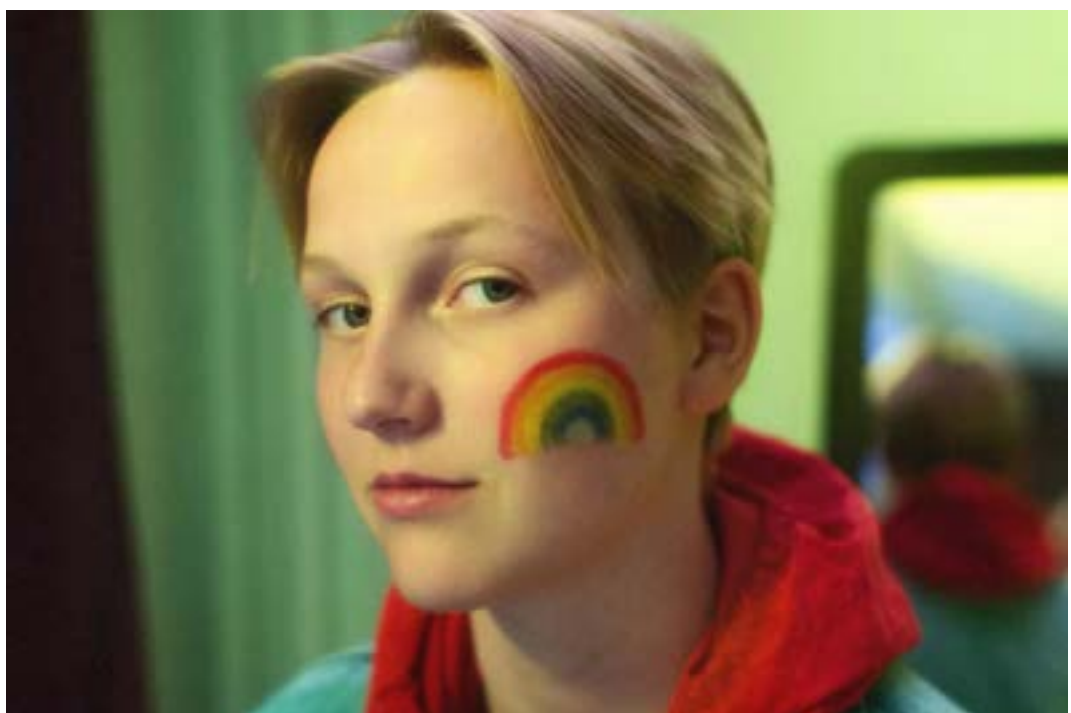
onze rol en impact

Onze rol en impact

COC vervult verschillende belangrijke rollen. Zo zijn we een voorvechter en vertegenwoordiger voor de lhbt+-belangen. Maar we zijn ook een partner voor organisaties in het middenveld en de overheid. Binnen onze eigen gemeenschap en beweging zijn we een verbinder en een financier. We spannen ons in om de regenboogbeweging bij elkaar te brengen. Dit doen we op onze tweejaarlijkse COC Community Day, maar ook tijdens Jong&Out-kampen speciaal voor jongeren onder de 18 jaar. We willen mensen verder laten kijken, inspiratie laten opdoen en elkaar beter laten leren kennen. De regenbooggemeenschap is heel divers. Elkaar vinden en begrijpen gaat niet altijd vanzelfsprekend. COC wil door het ontsluiten van informatie en het actief tonen van de diversiteit bijdragen aan meer onderling begrip.

© MIKE JURRIENFOTOGRAFIE

Via onze internationale programma's, het Bob Angelo Fonds en het Respect2Love Empowerment Program ondersteunen we de lhbti+ beweging in Nederland en het buitenland ook financieel.

De verschillende rollen van COC zijn samen te vatten als *verbinder*, *vertegenwoordiger* en *voortrekker*.

Binnen onze verschillende rollen bestaat een bepaalde dynamiek. Dat is de dynamiek van *ruimte geven en ruimte nemen*. We geven ruimte aan onze community, lhbti+-initiatieven en activisten. Maar we nemen ook ruimte in. Dit doen we door onze stem te laten horen, door te vechten voor onze doelstellingen en door onze achterban te vertegenwoordigen.

De verschillende rollen van COC zijn samen te vatten als *verbinder*, *vertegenwoordiger* en *voortrekker*.

Wat we bereikt hebben

Verankering in de Grondwet

In de afgelopen 77 jaar heeft COC veel bereikt. De kers op de taart van ons werk is de recente wijziging van artikel 1 van de Grondwet in 2023. Met deze aanpassing is na twintig jaar agenderen gerealiseerd dat de rechten van lhbti+ personen en mensen met een handicap zijn verankerd in de Grondwet. Dit deden we schouder aan schouder met leder(in), het netwerk van mensen met een beperking of chronische ziekte.

Voor ons is het belangrijk dat de rechten van lhbti+ personen en mensen met een beperking trots worden genoemd in artikel 1, en dat deze groepen niet langer worden weggemoffeld onder een algemene formulering. De Grondwet bevat nu een duidelijke opdracht aan de politiek om discriminatie en geweld tegen deze groepen aan te pakken. Ook is het een garantie dat verworven rechten, zoals de mogelijkheid om te trouwen, niet zomaar weer ongedaan gemaakt kunnen worden.

Onze impact

Een greep uit de resultaten waar we trots op zijn:

-32%

Het aandeel van de Nederlandse bevolking dat uitgesproken negatief denkt over lesbische, homoseksuele en bi+ personen liep terug van 36 procent in 1968 naar 4 procent vandaag.

2001

In 2001 stelde Nederland als eerste land ter wereld het burgerlijk huwelijk open voor paren van gelijk geslacht.

>1.000

Meer dan duizend scholen hebben een Gender & Sexuality Alliance en drieduizend scholen doen mee aan Paarse Vrijdag.

2015

Religieuze scholen mogen sinds 2015 geen leerlingen en docenten meer wegsturen wegens hun seksuele voorkeur of genderidentiteit.

>500

Ruim vijfhonderd COC-vrijwilligers geven jaarlijks duizend voorlichtingslessen op school.

1994

Discriminatie op grond van homoseksualiteit is sinds 1994 bij wet verboden.

2012

Voorlichting over lhbt+ personen is sinds 2012 verplicht op elke school in Nederland.

2009

Partners van gelijkgeslacht mogen sinds 2009 een buitenlands kind adopteren.

>3.000

Meer dan drieduizend scholen doen mee aan Paarse Vrijdag.

1971

In 1971 werd het discriminerende artikel 248bis afgeschaft. Dit artikel uit het Wetboek van Strafrecht verbond aan homoseksueel contact een hogere minimumleeftijd dan aan heteroseksueel contact.

250

Bijna 250 (ouderen) zorginstellingen ontvingen een Roze Loper voor lhbt+-vriendelijkheid.

2019

Sinds 2019 is ook discriminatie wegens genderidentiteit, genderexpressie en geslachtskenmerken verboden.

2014

Duomoeders kunnen sinds 2014 eenvoudig juridisch ouder worden, zonder ingewikkelde adoptieprocedure dankzij de Wet op Lesbisch ouderschap.

2014

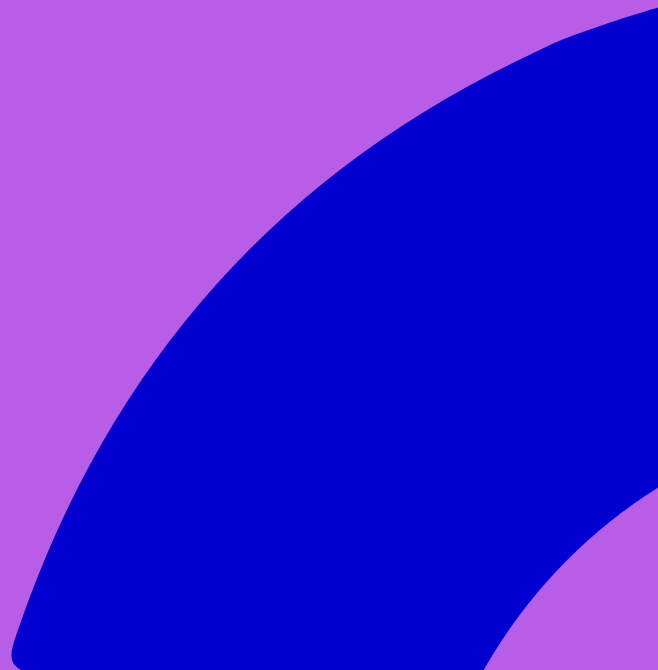
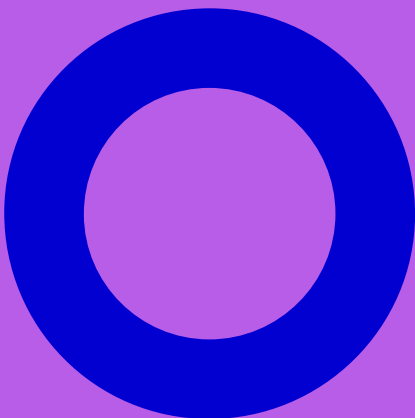
Dankzij de Transgenderwet hoeven trans* personen sinds 2014 geen operaties meer te ondergaan om hun officiële geslachtsregistratie te kunnen wijzigen.

>35

COC heeft bijgedragen aan het beëindigen van de strafbaarheid van lhbt+-zijn in landen als Botswana, Bhutan en de Seychellen. We steunen lhbt+-organisaties en lhbt+ activisten in meer dan 35 landen wereldwijd. Er worden geen lhbt+ asielzoekers meer teruggestuurd naar landen en gebieden zoals Irak en Tsjetsjenië.

Prioriteiten en innovatie

Prioriteiten en innovatie

Prioriteiten

Een overkoepelende doelstelling binnen al onze inzet is het toewerken naar gelijkwaardigheid. Dit vertaalt zich in onze inzet gericht op het realiseren van gelijke berechting en betere rechtsbescherming voor lhbti+ personen. Binnen onze doelstellingen prioriteren we inzet op vier hoofdthema's.

Veiligheid

Er is nog steeds te veel fysiek en verbaal geweld tegen lhbti+ personen. Ook levert aangifte doen nog steeds te weinig op. Je veilig voelen is van cruciaal belang om jezelf te kunnen zijn. Ook binnen de lhbti+ gemeenschap is er sprake van geweld.

Educatie

Voorlichting over en aandacht voor seksuele en genderdiversiteit moet zo vroeg mogelijk beginnen en regelmatig aan bod komen. Onbekend maakt onbemind. Scholen moeten de veiligheid van lhbti+ jongeren garanderen.

Welzijn en empowerment

Discriminatie en uitsluiting hebben een grote impact op de (mentale) gezondheid van lhbti+ personen. Juiste, passende en tijdige lhbti+-sensitieve zorg schiet nog steeds tekort. Vanuit het perspectief van positieve gezondheid werken we aan het vergroten van de weerbaarheid van lhbti+ personen, zodat ze meer veerkracht hebben om met uitdagingen te kunnen omgaan en hun eigen leven te kunnen vormgeven.

(Inter)nationale solidariteit

Het ondersteunen en versterken van initiatieven vanuit de lhbti+ gemeenschap zelf is cruciaal. Op die manier blijven lhbti+ personen eigenaar van hun eigen emancipatieproces. Binnen het Koninkrijk behoeft het ondersteunen van de lhbti+ beweging in het Caribisch deel van het Koninkrijk speciale aandacht. Blijvend agenderen dat de Nederlandse overheid lhbti+-emancipatie als speerpunt houdt in het Nederlands emancipatie- en buitenlands beleid. Blijvend agenderen dat de 'Regenboogelden' voor gemeentelijk emancipatiebeleid beschikbaar blijven.

Wat gaan we anders doen?

COC draagt al jaren met succes bij aan de lhbt+-emancipatie in Nederland en daarbuiten. De lessen die we geleerd hebben uit onze jarenlange inzet zijn waardevol bij het bepalen hoe we de lhbt+ gemeenschap ook de komende jaren het best kunnen blijven ondersteunen. De huidige maatschappelijke ontwikkelingen maken het ook noodzakelijk om als beweging kritisch te blijven op de manier waarop we ons organiseren om onze doelen te behalen.

De komende jaren zal COC daarom de strategie in het bijzonder op een aantal punten verschuiven:

- A. COC als platform van de regenboogbeweging:** COC jaagt aan en organiseert uitwisseling, capaciteitsversterking, netwerkaansluiting en financiering voor de regenbooggemeenschappen in het gehele Koninkrijk der Nederlanden.
- B. Toewerken naar cultuurverandering door educatie:** gender- en seksuele diversiteit als norm van het primair onderwijs tot aan het hoger onderwijs.
- C. Intersectionele aanpak:** intersecties rond gender, etniciteit en seksuele normativiteit worden consequent afgewogen in onze keuzes. Bij het ontwikkelen en implementeren van onze interventies zijn we alert op taalgebruik, de beelden die we gebruiken en de groepen die we betrekken.
- D. Bevorderen van normstelling rond het respecteren van grenzen binnen (seksuele) relaties.** Bewustwording rond seksueel welzijn en seksuele weerbaarheid binnen de lhbt+ gemeenschap en het tegengaan van seksueel en (ex-)partnergeweld richting lhbt+ personen.

Paarse Vrijdag
2021 © RACHEL
ECCELSTONE

- E.** Vergroten van **bewustwording en handelingsperspectief** onder lhbti+ personen rond **mentale gezondheid** en zelfzorg.
- F. Participatory grant making:** in onze internationale programma's besluiten vertegenwoordigers van de lhbti+-beweging samen welke interventies en organisaties het meest relevant en effectief zijn om te ondersteunen. COC garandeert dat traditioneel ondergerepresenteerde groepen betrokken zijn bij deze processen en dat organisaties die traditioneel minder ondersteuning hebben gekregen, zoals organisaties van lbg-vrouwen en transgender- en intersekseorganisaties ook ondersteund worden in hun ontwikkeling en de uitvoering van hun projecten.
- G. Positieversterking lhbti+-organisaties:** COC gebruikt zijn netwerk en expertise om partners in het lhbti+-emancipatieveld in Nederland en daarbuiten te versterken. In Nederland werkt COC strategisch samen met TNN, NNID en Bi+ Nederland. COC ontsluit kennis, netwerk en toegang om hen te ondersteunen om de doelen voor hun achterban te bereiken. Op internationaal niveau werkt COC strategisch samen met Pan Africa ILGA en ILGA Asia en ondersteunt hen om bijvoorbeeld toegang te krijgen tot strategische VN-mechanismen.

Verschillen-
de lhbti+-
organisaties
op het podium
tijdens True
Colors 2020
© GEERT VAN TOL

COC: gecoördineerd en gelijkwaardig

COC: gecoördineerd en gelijkwaardig

COC Nederland: een federatie van verenigingen

COC Nederland is een federatie van twintig lokale COC-verenigingen. De verenigingen staan midden in de samenleving, hebben nauw en direct contact met de achterban en met maatschappelijke organisaties, bestuur en politiek in de lokale gemeenschappen. Door deze fijnmazige infrastructuur kan COC laagdrempelig en dicht bij de mensen het ondersteuningsaanbod bieden waaraan lhbt+ personen met verschillende achtergronden behoefte hebben.

Mobilisatie van de lhbt+ gemeenschap is de belangrijkste strategie binnen de verandertheorie waarin COC zijn visie op het behalen van zijn doelstellingen heeft uitgewerkt. Het is voor COC daarom van belang om diep geworteld in de Nederlandse lhbt+ gemeenschap te zijn en blijven. Dat moet ervoor zorgen dat het aanbod van COC blijft aansluiten bij de behoeften van de gemeenschap, maar ook dat COC aantrekkelijk blijft voor de noodzakelijke inzet van de vele honderden vrijwilligers. Daarom kiest COC ervoor dat de verenigingen, die als organisatievorm het dichtst bij de gemeenschap staan, in autonomie kunnen handelen en dat de verenigingen tezamen leidend zijn in de koersbepaling en besluitvorming van de federatie.

Het is voor COC van belang om diep geworteld in de Nederlandse lhbt+ gemeenschap te zijn en blijven. Dat moet ervoor zorgen dat het aanbod van COC blijft aansluiten bij de behoeften van de gemeenschap, maar ook dat COC aantrekkelijk blijft voor de noodzakelijke inzet van de vele honderden vrijwilligers.

De verenigingen vormen tezamen een *federatie* omdat zij daar taken op (inter-)nationaal niveau kunnen beleggen die lokaal niet of moeilijk uitvoerbaar zijn. Daarnaast ondersteunt de federatie de verenigingen organisatorisch en inhoudelijk.

De *Algemene Vergadering* van de verenigingen is het hoogste besluitvormend orgaan van de federatie. De verenigingen besturen dus de federatie. Het lidmaatschap van de federatie is voor verenigingen tegelijkertijd niet vrijblijvend: besluiten die door de Algemene Vergadering zijn genomen, zijn richtinggevend voor het beleid van de afzonderlijke verenigingen.

De verenigingen kiezen gezamenlijk een landelijk bestuur, het bestuur van de federatie COC Nederland. Het *federatiebestuur* is verantwoordelijk voor de belangenbehartiging op nationaal niveau (bijvoorbeeld bij de rijksoverheid en maatschappelijke organisaties met een nationaal mandaat), nationale en internationale agendering van relevante issues, ondersteuning van de verenigingen en de uitvoering van nationale en internationale programma's.

Het federatiebestuur stelt een *directie* aan, die leiding geeft aan het federatiekantoor.

Representatie en netwerk

COC Nederland is een mensenrechtenorganisatie en de belangenbehartiger voor de brede lhbt+ gemeenschap in Nederland. Naar schatting voelt vier tot zes procent van de mensen zich aangetrokken tot iemand van hetzelfde geslacht. Daarnaast identificeren zich, afhankelijk van de gehanteerde definitie, tussen de 90.000 en 390.000 mensen in Nederland als transgender. (Het aantal is afhankelijk van de gehanteerde definitie: niet alle trans* personen maken een sociale (en medische) transitie door.) In Nederland hebben verder één op de tweehonderd mensen een intersekseconditie. Dit betekent dat ongeveer 85.000 mensen een vorm van intersekse hebben. Verder voelt ongeveer vier procent van de mensen zich niet volledig in het hokje man/vrouw passen. COC behartigt de mensenrechten en belangen van deze groep.

COC Nederland is op zijn beurt lid van de internationale lhbt+-netwerkorganisatie ILGA World – the International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association, alsmede van de Europese afdeling ILGA-Europe en de lhbt+-jongerenkoepel IGLYO.

COC Nederland werkt sinds 2021 in zijn grootste internationale programma in alliantie met de regionale afdelingen Pan Africa ILGA en ILGA Asia.

COC Nederland steunt circa 250 lhbt+-initiatieven in 35 landen.

4-6%

Naar schatting voelt vier tot zes procent van de mensen zich aangetrokken tot iemand van hetzelfde geslacht.

85.000

Ongeveer 85.000 mensen een vorm van intersekse hebben.

±4%

Ongeveer vier procent van de mensen voelt zich niet volledig in het hokje man/vrouw passen.

90.000 - 390.000

Afhankelijk van de gehanteerde definitie, tussen de 90.000 en 390.000 mensen in Nederland als transgender.

±250

COC Nederland steunt circa 250 lhbt+-initiatieven in 35 landen.

Actualiteit en ambitie

Het speelveld binnen de lhbt+-beweging verandert snel en wordt complexer. Er is een grote diversiteit aan lhbt+-initiatieven in Nederland. Deze diversiteit is belangrijk omdat ze bijdraagt aan een fijnmazig netwerk van steun voor lhbt+ personen. Tegelijkertijd polariseert en verhardt de samenleving; ook binnen de lhbt+-gemeenschap komen groepen tegenover elkaar te staan.

COC is de belangenbehartiger van de lhbt+ gemeenschap in Nederland. COC voelt de verantwoordelijkheid en ambieert de rol van vertegenwoordiger van de brede lhbt+ gemeenschap die op basis van gedeelde waarden werkt aan een samenleving waar mensenrechten gerespecteerd worden. Op dit moment ligt het mandaat van COC formeel bij de Algemene Vergadering van zijn leden, de twintig regionale COC-verenigingen. In feite vertegenwoordigt COC een veel grotere groep. Denk bijvoorbeeld aan de ruim half miljoen leerlingen die meedoen aan Paarse Vrijdag, maar (nog) geen lid zijn van COC. Of aan een groep lesbische vrouwen die regelmatig samen sporten en steun aan elkaar hebben maar geen verbinding hebben met COC.

We signaleren dat vooral onder jongeren de actiebereidheid groeit. Dit was de afgelopen jaren te zien in goedbezochte demonstraties zoals Black Lives Matter, het Woonprotest en de klimaatprotesten. Er is een groot besef van de urgentie om sociale en maatschappelijke verandering tot stand te brengen door het laten horen van je stem en iets te doen. Tegelijkertijd zien we dat mensen zich minder vaak langdurig als vrijwilliger aan een doel willen verbinden. Er wordt vaker en kortstondiger vrijwillige inzet gepleegd.

Jongeren tijdens
Pride 2022
© TOM KNOFLOOK

Dit is direct voelbaar bij COC-verenigingen die niet alleen op de zeer gewaardeerde vrijwillige inzet draaien die nodig is om activiteiten te faciliteren, maar ook op de langduriger vrijwillige inzet van mensen die een bestuursfunctie willen bekleden. Daarnaast brengt het leiden van een COC-vereniging voor een bestuur ook bestuurlijk-administratieve verantwoordelijkheden met zich mee. Het organiseren van een Algemene Ledenvergadering vergt inzet. Vaak leidt deze meer administratieve inzet ook af van de vrijwilligerstaken die voldoening geven.

COC vindt het belangrijk om duurzaam te kunnen blijven investeren in de regenbooggemeenschap en haar op die manier te versterken. Om dit ook binnen de veranderende context te kunnen blijven doen, willen we COC de komende jaren omvormen tot een netwerkorganisatie waarin COC-verenigingen strategisch optrekken met andere lhbt+-stichtingen en -initiatieven, met meer verbondenheid en *alignment* binnen de lhbt+-beweging. Dit moet de representatie in het netwerk beter borgen, ertoe leiden dat initiatieven binnen de beweging elkaar beter vinden, dat mensen van elkaar leren en dat strategie en inzet beter op elkaar afgestemd worden.

COC vindt het belangrijk om duurzaam te kunnen blijven investeren in de regenbooggemeenschap en haar op die manier te versterken.

Toekomstvisie: van lhbt+-federatie naar regenboognetwerk

De omslag naar een netwerkorganisatie zal in fases verlopen. In de eerste fase zal de focus vooral liggen op het versterken van de COC-verenigingen en, waar effectief en doelmatig, verenigingen te faciliteren bij het fuseren en bundelen van krachten. Daarnaast zal COC inzetten op het verstevigen van zijn rol als verbinder en vertegenwoordiger.

Als dit proces is afgerond is, kan het noodzakelijk blijken om de governancestructuur van COC te herijken. Daarbij kan gekeken worden naar het formeel binden van andere initiatieven aan COC met bijbehorend stemrecht. Daartoe kan ook een aparte regenboognetwerkorganisatie worden opgericht. De komende jaren zal goed uitgezocht worden welke vorm het beste middel is om aan lhbt+-emancipatie te blijven werken.

De route naar een netwerkorganisatie rust op vier pijlers ([zie volgende pagina](#)).

De vier pijlers:

1*

COC-verenigingen slagvaardig (2023-2026)

Doel: efficiënte samenwerking en fusie waar effectief. Verlichte en versimpelde administratieve last met het federatiekantoor als secretariaat. Duidelijker profiel en kernactiviteiten. Gezamenlijke identiteit en uitstraling.

2*

Landelijk en regionaal verbonden regenboognetwerk

(COC als platform en verbinder) (2023-2026)

Doel: netwerk van lhbt+-initiatieven en -organisaties die de visie en waarden van COC onderschrijven en zich samen met COC inzetten voor het verwezenlijken hiervan. Landelijke inspiratie en ontmoetingsdagen, gerichte capaciteitsversterking en gezamenlijk vieren van de beweging.

3*

Belangenbehartiger en vertegenwoordiger van de regenbooggemeenschap (2023-2026)

Doel: belangenbehartiging gedreven door waarden en gestoeld op mensenrechten die tot stand komt door het breed ophalen en vervolgens afwegen van beleidsdoelen. Provinciale en regionale ophaal- en debatmomenten, een politieke netwerkgroep en een jeugdraad gericht op het ophalen van kritisch opbouwende inzichten ter versterking van de belangenbehartiging van de lhbt+ gemeenschap.

4

Mandaat en governance (vanaf 2026)

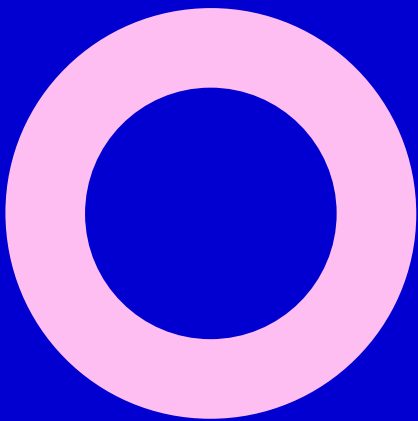
Doel: een governancestructuur die recht doet aan de positie als belangenbehartiger van een divers samengestelde beweging, die gedreven door dezelfde waarden de belangen van de lhbt+ gemeenschap behartigt.

* Pijler 1 t/m 3

Gelijktijdig met de inzet op deze drie pijlers wordt gekeken naar de organisatiestructuur van de federatie COC Nederland. COC is een vehikel om onze doelstellingen rondom lhbt+-emancipatie te realiseren. Als dat nodig blijkt ten behoeve van het realiseren van de doelstellingen kan de governancestructuur worden aangepast.

Mobilisatie verenigt achterban

Mobilisatie verenigt achterban

COC heeft een duidelijke missie en visie, en daaraan verbonden doelstellingen. Om onze missie te verwezenlijken is iedereen nodig. Want iedereen kan bijdragen aan een samenleving waarin diversiteit de norm is en lhbt+ personen in veiligheid en vrijheid kunnen leven, zich kunnen ontwikkelen en waarin ze gewaardeerd worden om wie ze zijn en wat ze bijdragen.

Als belangenbehartiger vertegenwoordigt COC de belangen van de lhbt+ gemeenschap. Maar de invloed van ons werk reikt verder en raakt iedereen in de samenleving. COC is een beweging: mensen binnen onze gemeenschap én bondgenoten kunnen zich aansluiten en zich samen met ons hardmaken om onze gedeelde droom te verwezenlijken. COC is trots op zijn leden, de ruim 1200 actieve vrijwilligers, particuliere donateurs en de partners. Maar om verandering teweeg te brengen moeten steeds meer mensen zich aansluiten bij onze beweging.

In 2017 begon COC met het ontwikkelen van een mobilisatiestrategie gericht op de lhbt+ middengroep. Dat is het deel van onze gemeenschap dat belangrijke waarden of doelen met COC deelt, maar dat COC (nog) niet direct bereikt. Als we deze groep effectief kunnen aanspreken, geloven we dat zij via familie, collega's en vrienden de brug naar de gehele samenleving vormen.

De mobilisatiestrategie is aanvullend op de bestaande, meer op public affairs gerichte strategie, en heeft in 2023 geleid tot een nieuwe merkidentiteit voor COC. We willen de strategie verder ontwikkelen om de groep mensen te vergroten die steun, tijd en geld aan het realiseren van de doelen van COC willen geven.

COC heeft ambities voor elk van zijn doelgroepen, zoals hieronder toegelicht.

Vrijwilligers

Momenteel telt COC ruim 1200 actieve vrijwilligers. De komende jaren wil COC inzetten op een groei naar 1750 vrijwilligers in 2026. Daartoe zullen we vrijwilligers landelijk gaan werven. Om de kostbare vrijwillige inzet gericht te kunnen inzetten zullen we samen met de COC-verenigingen in kaart brengen waar de kansen voor nieuwe vrijwilligers zitten. Ten slotte zorgen we er met een tweejaarlijks vrijwilligersonderzoek voor dat het aanbod aan en de ondersteuning van vrijwilligers blijft aansluiten bij de behoeften.

Leden

Leden zijn van onmisbaar belang voor COC. COC is van oudsher een ledenorganisatie, en dat zal ook zo blijven. Met zijn leden toont COC aan dat het geworteld is in de lhbt+ gemeenschap. COC ziet een groot potentieel voor het vergroten van het ledenbestand, ondanks een groeiende trend onder met name de jongere generatie om zich niet langdurig als lid ergens aan te verbinden. We signaleren namelijk een grote actiebereidheid onder dezelfde generatie en een groeiend urgentiebesef binnen onze gemeenschap van het belang van belangenbehartiging.

We zetten in op een groei van leden. Op dit moment telt COC circa 6500 leden. Maandelijks of periodiek doneren is nog niet mogelijk. In 2024 ambiëren we een gecombineerd leden-en-donateursbestand van 10.000 mensen. In 2026 willen we de teller op 25.000 hebben staan. Daartoe ontwikkelen we een nieuw model voor leden en donateurs met meer diversiteit in de bedragen van contributie en donaties.

We voeren doorlopend campagne om nieuwe leden en donateurs te werven met een aantal specifieke piekmomenten per jaar, onder meer op evenementen. We zetten in op ledenbehoud door meer, gericht en aansprekendere communicatie aan alle leden en donateurs. Om te toetsen of ons aanbod en onze communicatie aansluiten bij de behoeften voeren we iedere twee jaar een ledenonderzoek uit.

6.500

Op dit moment telt COC circa 6500 leden.

10.000

In 2024 ambiëren we een gecombineerd leden-en-donateursbestand van 10.000 mensen.

25.000

In 2026 willen we de teller op 25.000 hebben staan. Daartoe ontwikkelen we een nieuw model voor leden en donateurs met meer diversiteit in de bedragen van contributie en donaties.

Donateurs

Particulieren

Omdat we het belangrijk vinden om zo veel mogelijk bondgenoten aan ons te binden zetten we gericht in op het werven van donateurs. Daarbij stimuleren we onze bondgenoten om lid te worden.

De nieuwe COC-website draagt onze missie, visie en kernwaarden sterk uit. Door middel van campagnes via sociale media zullen we de komende jaren nog sterker inzetten op het neerzetten en uitdragen van onze merkidentiteit. Allereerst zal de focus voornamelijk liggen op het vergroten van onze on- en offline zichtbaarheid en naamsbekendheid. Dit moet het draagvlak verbreden. Vervolgens willen we deze nieuwe volgers langdurig aan ons binden en mobiliseren om zelf actie te ondernemen, bijvoorbeeld door lid, vrijwilliger of donateur te worden.

Bedrijven

COC ontvangt inkomen uit contributies van leden, van particuliere donateurs, overheden, fondsen en bedrijven. Het samenwerken met bedrijven biedt een aantal belangrijke voordelen ten opzichte van inkomen uit subsidies en fondsen:

1. het levert (vaker) niet-geormerkt geld op, dat we naar actuele behoefte kunnen inzetten;
2. het draagt bij aan kennisopbouw van het dossier 'inclusieve werkvloer';
3. het biedt toegang tot assets die COC niet heeft (bijv. een netwerk, zichtbaarheid in publieke ruimte etc.).

De komende jaren zetten we in op het verder uitbouwen van drie typen relaties met bedrijven die voldoen aan ons interne beleid ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen:

- **Filantropische relaties:** bedrijven die aan COC doneren.
Eenmalige donaties waar geen tegenprestatie tegenover staat. Deze donaties komen van alle typen bedrijven, van bedrijven in het mkb tot multinationals. Het kan om kleine en grote bedragen gaan.
→ [We willen zo veel mogelijk van deze relaties aangaan met bedrijven](#)
- **Transactionele relaties:** bedrijven waarmee we een samenwerking aangaan.
Meerjarige afspraken, waarbij er behalve van een financiële donatie ook sprake is van samenwerking op interne communicatie en beleid.
→ [We zetten in op een breed scala van deze samenwerkingen met bedrijven](#)
- **Transformatieve relaties:** bedrijven waarmee we een strategisch partnerschap aangaan.
Bedrijven waarmee we een gezamenlijk impactdoel formuleren. Daarbij is er een meerjarig *commitment* en een substantiële financiële component. Alle drie de domeinen zijn hierbij betrokken: public relations, human resources en corporate social responsibility.
→ [We zetten in op een beperkt aantal van deze partnerschappen met bedrijven](#)

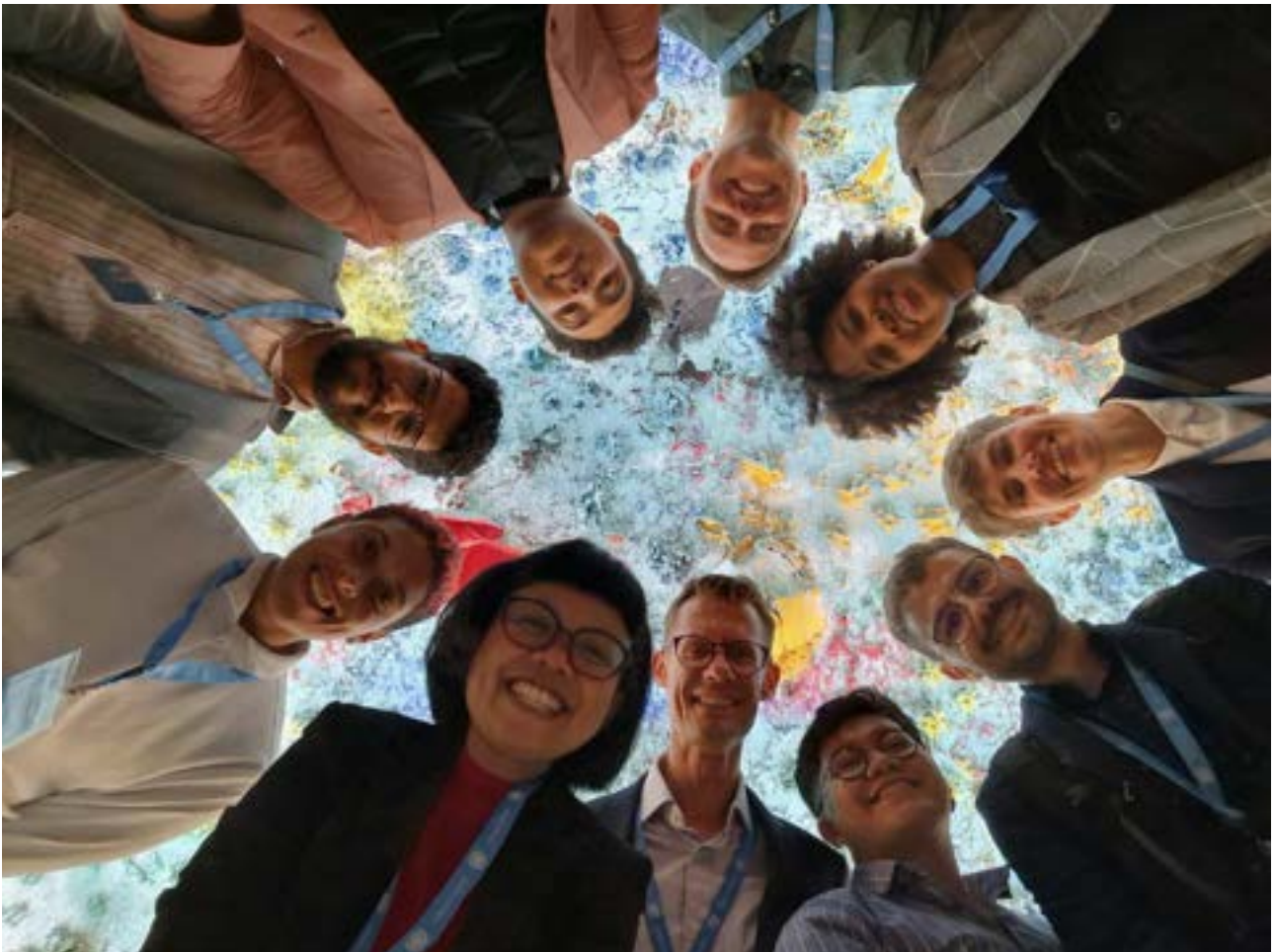
Bondgenoten

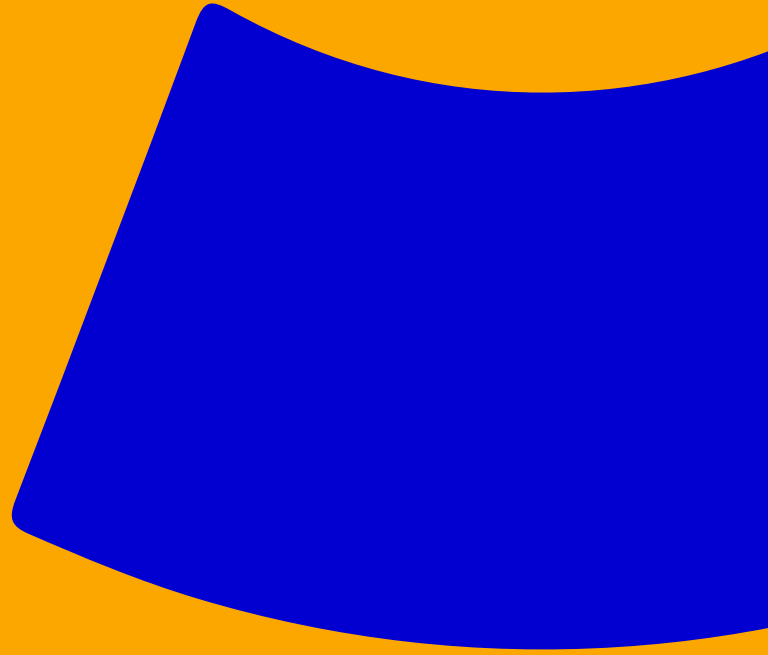
Overheden

De overheid blijft een belangrijke bondgenoot voor COC. In onze verandertheorie lichten we onze strategie ten opzichte van de overheid toe. De overheid heeft een cruciale rol bij het stellen en uitdragen van de normen die horen bij een diverse en inclusieve samenleving. Via strategische partnerschappen op landelijk niveau en strategische samenwerkingen op gemeentelijk en provinciaal niveau zetten we in op het behouden van een duurzame band met de overheid.

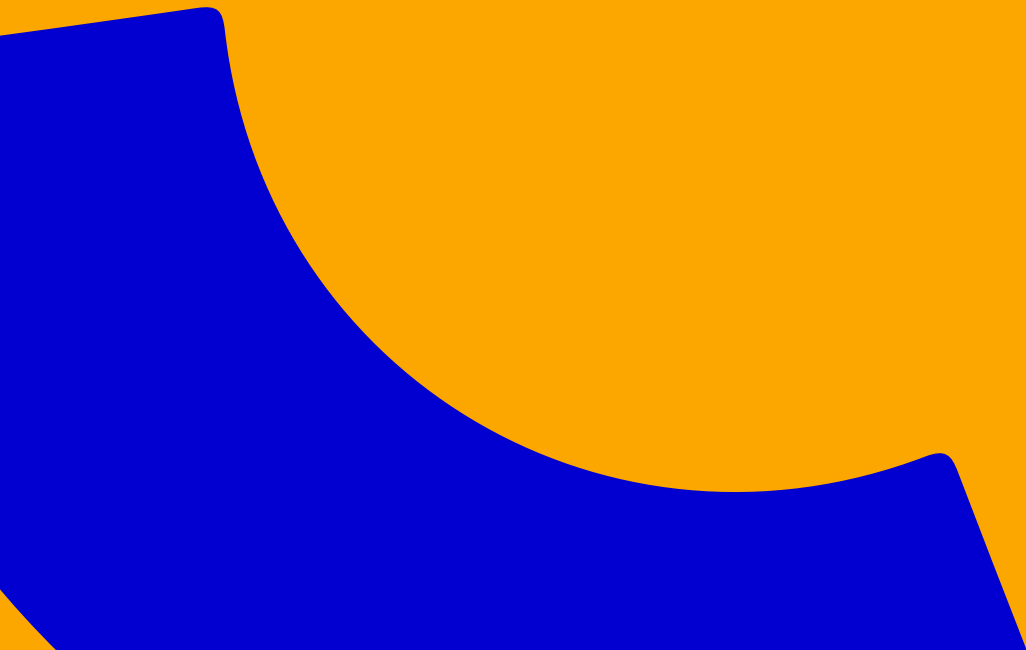
Maatschappelijke partners

Ook organisaties in het maatschappelijk middenveld zijn belangrijke bondgenoten voor COC. Vooral partnerorganisaties binnen het emancipatieveld zijn bondgenoten waarmee COC strategisch optrekt om gezamenlijke doelen te bereiken. Zowel op nationaal als op internationaal niveau trekt COC op met specifieke partners in verschillende allianties: kennisinstututen, vrouwenorganisaties, vrouwen- en lhbti+-archieven en andere lhbti+-organisaties.

Hoe we het verschil maken

Hoe we het verschil maken

Speerpunten

De speerpunten van onze strategische inzet op de mobilisatie van de lhbti+ gemeenschap zijn:

- **het versterken van de lhbti+ gemeenschap:** blijven inzetten op empowerment en onze inside-outaanpak (inzet ter bevordering van zelfacceptatie, assertiviteit, het stellen en respecteren van grenzen, weerbaarheid en het verminderen van minderheidsstress);
- **het versterken van de platform- en netwerkfunctie:** COC als verbinder op regionaal, nationaal én internationaal niveau (initiatieven en organisaties financieel en inhoudelijk ondersteunen om zich beter te organiseren en professionaliseren indien gewenst; extra aandacht voor groepen die te maken hebben met een stapeling van anti-discriminatiegronden).

De speerpunten van onze strategische inzet op de mobilisatie van het middenveld zijn:

- het bevorderen van **inclusie en acceptatie** van lhbti+ personen door het middenveld;
- **het vergroten van de actiebereidheid en het urgentiebesef** bij bondgenoten (vergroten van veiligheid op scholen en opvanglocaties; meer bewustwording in de onderwijssector, de zorg en onder zorgprofessionals; ervoor zorgen dat werkgevers werken aan een betere werkplek voor lhbti+ personen).

De speerpunten van onze strategische inzet op de mobilisatie van de overheid zijn:

- ervoor zorgen dat de Nederlandse overheid **aandacht blijft houden** voor lhbti+-emancipatie in binnen- en buitenland;
- **politieke belangenbehartiging** (beïnvloeden beleid en regelgeving, Nederland weer koploper maken op het gebied van lhbti+-emancipatie, toegenomen rechtsbescherming, voldoende financiële investering in emancipatie).

Specifieke doelen

Binnen onze thematische prioriteiten stellen we een aantal specifieke doelen:

Veiligheid

De toenemende ervaren onveiligheid door lhbti+ personen en de voorkomende geweldsincidenten voeden de urgentie om slachtoffers effectievere ondersteuning te bieden. Dit geldt in het bijzonder bij het begeleiden en ondersteunen van slachtoffers bij het doen van aangifte na een incident. Ook nemen cybergeweld en 'online haat' toe, waardoor mensen zich steeds onveiliger gaan voelen.

Voorts is de onveiligheid voor lhbti+ personen in de asielopvang een nijpend issue. In asielzoekerscentra wonen mensen van verschillende nationaliteiten en levensovertuigingen dicht op elkaar. Lhbti+ personen wonen er samen met mensen die negatief of zelfs agressief reageren op hen, op hun seksuele voorkeur of hun genderidentiteit. Lhbti+ vluchtelingen lopen daardoor een groter risico om te worden buitengesloten of te worden gepest, bedreigd en mishandeld. Er zijn ernstige verhalen bekend van mensen die niet meer kunnen slapen, hun kamer niet kunnen verlaten of buiten het azc slapen vanwege de dreiging van geweld. Na een angstige vlucht en een leven van gevaar herhaalt de geschiedenis zich voor hen, en dat in een land waar ze veilig zouden moeten zijn.

Op het gebied van (sociale) veiligheid heeft COC als doel het bijdragen aan een betere veiligheid voor lhbti+ personen op straat, op het werk, op school en in de publieke ruimte en woonomgeving door het beïnvloeden van normstelling, wetgeving, handhaving en empowerment.

Op het gebied van (sociale) veiligheid heeft COC als doel het bijdragen aan een betere veiligheid voor lhbti+ personen op straat, op het werk, op school en in de publieke ruimte en woonomgeving door het beïnvloeden van normstelling, wetgeving, handhaving en empowerment.

COC pleegt hierbij inzet op vijf gebieden:

1. seksuele weerbaarheid,
2. lhbti+ en asiel,
3. sport,
4. werkvloer,
5. publieke ruimte en woonomgeving.

Educatie

COC zet al jaren gericht in op educatie. Hieronder valt met name de inzet van COC op het dossier jongeren en onderwijs. De inzet is echter breder en richt zich behalve op potentiële bondgenoten in het onderwijs ook op bondgenoten in andere sectoren, zoals de asielketen en zorg- en welzijnsorganisaties.

Binnen het onderwijsveld ambieert COC inzet in alle onderwijslagen (primair onderwijs, voortgezet onderwijs, mbo en hbo/wo) met als doel een doorlopend aanbod aan ondersteuning rond genderinclusief onderwijs. Dit doet COC vanuit de overtuiging dat voorlichting over en aandacht voor seksuele en genderdiversiteit zo vroeg mogelijk moet beginnen en regelmatig aan bod moet komen in het kader van zichtbaarheid en het neerzetten van diversiteit als norm.

Met inzet rond educatie draagt COC eraan bij dat niemand gepest of uitgesloten wordt omdat die lhbti+ is. Dit doen we door het delen van kennis en middelen en het creëren van urgentiebesef.

Met inzet rond educatie draagt COC eraan bij dat niemand gepest of uitgesloten wordt omdat die lhbti+ is. Dit doen we door het delen van kennis en middelen en het creëren van urgentiebesef.

Welzijn en empowerment

Gezien de fysieke en psychische problemen die lhbti's op het gebied van gezondheid ervaren is COC zich de afgelopen jaren steeds meer gaan richten op het dossier welzijn. De afgelopen vijf jaar heeft COC binnen de samenwerking Alliantie Gezondheidszorg op Maat samen met bondgenoten gewerkt aan het lhbti+-sensitiever maken van de eerstelijnszorg. Eerder pleegde COC inzet gericht op hetzelfde doel via projecten voor lhbti+ ouderen en mensen met een beperking en via het dossier dat projecten ontwikkelde om suicide bij jongeren tegen te gaan.

Het bevorderen van de seksuele en mentale gezondheid van lhbti+ personen is een belangrijke prioriteit voor COC. We zetten ons in het bijzonder ook in om organisaties van biculturele lhbti+ personen (queers van kleur) te ondersteunen, zodat zij bij zorg-, welzijns- en dienstverlenende organisaties een agenderende rol kunnen vervullen ten behoeve van de behoeftes van de eigen gemeenschap.

De komende jaren zal COC inzet plegen met als doel eraan bij te dragen dat iedere lhbti+ persoon zich gezien, gehoord en gesteund voelt en/of hoort en hierdoor een geïnformeerde keuze kan maken voor het eigen welbevinden. Dit doet COC door het delen van kennis, het geven van informatie en het bieden van een netwerk.

(Inter)nationale solidariteit

Op het gebied van (inter)nationale solidariteit zet COC zich in om doorlopende politieke en financiële steun te verzekeren ten behoeve van de lhbt+-emancipatie in het gehele Koninkrijk en daarbuiten.

De inzet hierop valt binnen de verandertheorie onder de verandervaden 'Mobilisatie van het middenveld' en 'Mobilisatie van de overheid'. Binnen dat deze laatste strategie zijn de speerpunten het agenderen van actualiteiten die van invloed zijn op de lhbt+-emancipatie, het verzekeren van draagvlak voor betere rechtsbescherming voor lhbt+ personen, het agenderen van de noodzaak van een ten minste gelijkblijvend budget voor lhbt+-emancipatie in Nederland (inclusief het gemeentelijke niveau) en binnen het buitenlandbeleid.

COC spant zich daarnaast in voor het verzekeren van financiële ondersteuning ten behoeve van de lhbt+-emancipatie in het Caribisch deel van het Koninkrijk.

Op internationaal niveau implementeert COC – onder meer binnen een strategisch partnerschap met het ministerie van Buitenlandse Zaken – in alliantie met partners Pan Africa ILGA en ILGA Asia een grootschalig programma in 22 landen.

Op internationaal niveau implementeert COC – onder meer binnen een strategisch partnerschap met het ministerie van Buitenlandse Zaken – in alliantie met partners Pan Africa ILGA en ILGA Asia een grootschalig programma in 22 landen. In dit programma worden ruim tweehonderd lhbt+-organisaties en initiatieven ondersteund om binnen hun eigen context aan verandering te werken. Daarnaast ondersteunt COC de beweging in een aantal andere landen met dezelfde doelstelling.

Mobilisatie van de overheid door pleitbezorging

Pleitbezorging vormt de basis van de lhbt+-belangenbehartiging en is gericht op het bewerkstelligen van veranderingen in de samenleving en het tot stand komen van beleid en regelgeving die voor de regenbooggemeenschap van belang zijn. Relevante kwesties worden met zo veel mogelijk draagvlak in het publieke domein geagendeerd. Deskundigheid wordt actief aangeboden aan personen, organisaties en instellingen die in de positie verkeren om daadwerkelijke verandering in de samenleving te bewerkstelligen. Het agenderen, vertegenwoordigen en geven van beleidsadvies omvat een breed scala aan activiteiten: van het onderhouden van intensieve relaties met de politiek, ministeries en gemeentelijke en provinciale bestuurders tot het doorlopend stimuleren van beleid op lokaal en nationaal niveau. Daarnaast onderneemt COC ook pleitbezorging richting multilaterale organisaties zoals de Verenigde Naties.

Pride 2022
© TOM KNOFLOOK

De pleitbezorging omvat een breed aantal thema's: van gezondheidszorg tot onderwijs, van veiligheid tot rechtsgelijkheid, en van inclusief beleid tot relatiediversiteit. Inzet wordt daar geleverd waar zich, binnen de soms trage processen van sociale en politieke verandering, daadwerkelijk kansen voordoen om verbetering te bewerkstelligen. COC agendeert samen met partners in de alliantie Kleurrijk en Vrij (TNN, NNID en Bi+ Nederland) actuele kwesties op het gebied van lhbt+-emancipatie, informeert over problemen, plaatst die in een bredere context, draagt oplossingen en beleidsinformatie aan en roept personen en organisaties op om bij te dragen aan die oplossingen.

Op nationaal niveau zetten we voor de middellange termijn nadrukkelijk in op het verwezenlijken van een aantal prioriteiten die de federatie eerder heeft vastgesteld en in het regenboogakkoord dat politieke partijen op het initiatief van COC gesloten hebben. Het gaat dan bijvoorbeeld om een ambitieus lhbt+-emancipatiebeleid van de (rijks)overheid, het in stand houden en waar mogelijk versterken van het strafrechtelijk discriminatieverbod, het verbeteren van de situatie voor lhbt+-leerlingen op school, een meerouderschapswet, een wettelijk verbod op discriminatie van trans* en intersekse personen, het zo veel mogelijk afschaffen van verplichte geslachtsregistratie door de overheid en het voortzetten van steun van de Nederlandse overheid aan buitenlandse lhbt+-bewegingen.

Daarnaast spelen we in op de actualiteit. We dringen bijvoorbeeld bij overheid, politie en Openbaar Ministerie aan op maatregelen tegen anti-lhbt+-geweld, gezien het grote aantal lhbt+ personen die onveiligheid ervaren. Om de problemen van lhbt+

asielzoekers aan te pakken pleiten we voor een beter lhbt+-asielbeleid, waarbij besluiten niet langer worden genomen op basis van stereotypen.

COC-verenigingen agenderen zaken die in hun werkgebied van belang zijn bij lokale en regionale overheden, de lhbt+ gemeenschap, de media en andere organisaties in het maatschappelijk middenveld.

Verkiezingen vormen een belangrijk moment voor het agenderen van lhbt+-belangen. De federatie zet zich ervoor in om volksvertegenwoordigers en kiezers op alle relevante overheidsniveaus rond verkiezingen te informeren over lhbt+-belangen. Stembusakkoorden kunnen daarbij een belangrijke rol spelen.

Onze inzet

Om onze doelen te bereiken zetten we de volgende **interventies** in:

- agenderen, vertegenwoordigen en beleidsadvies;
- platform en netwerk;
- informeren, signaleren en onderzoek;
- ondersteunen en begeleiden.

Binnen de thematische prioriteringen plegen we de volgende **inzet**:

- Veiligheid: vergroten seksuele weerbaarheid (Act4Respect Unlimited); lhbt+ en asiel; vergroten veiligheid in publieke ruimte en woonomgeving; sport; werkvloer.
- Educatie: jongeren en onderwijs (inzet in hele onderwijsveld, van primair tot hoger onderwijs, GSA-netwerk, Paarse Vrijdag-campagne, theatervoorstelling mbo).
- Welzijn en empowerment: lhbt+-sensitieve gezondheidszorg (Alliantie Gezondheidszorg op Maat2), lhbt+ ouders, queers van kleur, lhbt+ personen met een licht verstandelijke beperking.
- (Inter)nationale solidariteit: ondersteuning lhbt+-beweging in nationale en internationale context.
- Mobilisatie van de overheid door pleitbezorging

Internationaal

Internationaal

Wereldwijd is de lhbti+ gemeenschap een van de meest onderdrukte, vervolgte en uitgesloten groepen. De ernstigste schendingen komen voor in landen waar de staat discrimineert, bijvoorbeeld doordat lhbti+ personen strafrechtelijk worden vervolgd. Er worden grote stappen gezet in de strijd voor gelijke rechten voor lhbti+ personen: zo is het aantal landen dat homoseksualiteit criminaliseert sinds 1990 bijna gehalveerd. In veel landen groeit de sociale acceptatie en zien regeringen in dat een inclusieve samenleving sterker en stabiel is en economisch meer vooruitgang boekt. Tegelijkertijd is er in verschillende regio's terugval en worden nieuwe wetten voorgesteld om de lhbti+ gemeenschap te onderdrukken.

De grote stappen voorwaarts op het gebied van gelijke rechten voor lhbti+ personen leiden ook tot een serieuze *backlash* wereldwijd. Vaak worden lhbti+ personen als zondebok gebruikt. Zo gaf de Russische president Poetin de lhbti+ gemeenschap in Oekraïne de schuld van de oorlog die hij in 2022 zelf ontketende, en kregen homo's in Zuid-Korea de schuld van het coronavirus. Met een nadruk op 'traditionele waarden' en 'familiewaarden' worden de mensenrechten van lhbti+ personen ingeperkt. Lhbti+ personen hebben ook last van de opkomst van conservatieve, nationalistische, extremistische, en antidemocratische groeperingen. Er is een toename van het aantal staten waar een verbod wordt ingesteld op 'homoseksuele propaganda'. Lhbti+-organisaties hebben ook te maken met de wereldwijde trend van inkrimping van rechten voor het maatschappelijk middenveld.

Vaak worden lhbti+ personen als zondebok gebruikt. Zo gaf de Russische president Poetin de lhbti+ gemeenschap in Oekraïne de schuld van de oorlog die hij in 2022 zelf ontketende, en kregen homo's in Zuid-Korea de schuld van het coronavirus.

Strafbaarstelling van homoseksualiteit

Niet alleen is het strafbaar stellen van homoseksueel contact op zichzelf een mensenrechtenschending (omdat het in strijd is met het non-discriminatiebeginsel), het scheidt ook een klimaat waarin geweld en uitsluiting als gelegitimeerd worden

beschouwd. In bijna 70 landen kunnen homoseksuelen strafrechtelijk nog worden vervolgd op grond van hun seksuele activiteiten, voornamelijk in Afrika (32 landen) en Azië (20 landen). In zes landen geldt momenteel de doodstraf. De afgelopen vijf jaar hebben Botswana, Gabon, Angola, India, Singapore, Saint Kitts en Nevis, Antigua en Barbuda, Barbados en de Cookeilanden homoseksueel contact gedecriminaliseerd. Tegelijkertijd overwegen een aantal Afrikaanse landen juist om criminalisering in te voeren of aan te scherpen.

Lhbt+ personen worden ook door andere discriminerende wetgeving geraakt. Zoals door het verbod op het delen van informatie over seksuele oriëntatie en genderidentiteit in Rusland en de strafbaarstelling van sekswerk in landen waar veel lhbt+ personen in de informele sector hun geld verdienen. Er worden wetten over goede zeden gebruikt om de vrijheid van meningsuiting in te perken, en wetten over pornografie worden aangewend om lhbt+-informatie te verbieden.

Op andere juridische vlakken wordt juist vooruitgang geboekt. Landen nemen expliciete non-discriminatie wetgeving aan, ook in Afrika. Steeds meer landen staan een X als geslachtsaanduiding in het paspoort toe, wat non-binaire en intersekse personen erkent in hun genderidentiteit. Een aantal landen heeft wetgeving aangenomen om intersekse kinderen te beschermen tegen genitale mutilatie.

32

In 32 Afrikaanse landen kunnen homoseksuelen strafrechtelijk worden vervolgd op grond van hun seksuele activiteiten.

20

In 20 Aziatische landen kan homoseksualiteit strafbaar zijn.

+5

De afgelopen vijf jaar hebben Botswana, Gabon, Angola, India, Singapore, Saint Kitts en Nevis, Antigua en Barbuda, Barbados en de Cookeilanden homoseksueel contact gedecriminaliseerd.

Discriminatie en geweld

Geweld tegen lhbt+ personen komt in elk land voor. Homofobie en transfoobie geweld wordt vaak gepleegd vanuit een verlangen om mensen die gendernormen uitdagen te 'straffen'. Het geweld neemt vele vormen aan: lhbt's lopen zowel in familiekring als op straat gevaar. Ook intimidatie en geweld door politie en andere overheidsinstanties komen voor, zoals marteling, mishandeling in detentie en mensenrechtenschendende praktijken zoals anaal 'onderzoek'. Ook worden trans* personen gedwongen gesteriliseerd en worden mensen onderworpen aan elektrischeshoktherapie om hun seksuele oriëntatie te 'veranderen'. Betrouwbare

cijfers over geweld tegen lhbt+ personen zijn niet overal beschikbaar, omdat veel overheden rapportage nalaten. Zelfs waar dergelijk geweld wel wordt geregistreerd, durven slachtoffers zich vaak niet te melden.

De kosten van uitsluiting zijn niet alleen hoog in menselijke maar ook in economische zin, in de vorm van gederfde inkomsten en andere kosten. Op de reguliere arbeidsmarkt worden lhbt+ personen vaak gediscrimineerd. Maar ook als ze zelf een bedrijf willen beginnen, lopen ze tegen barrières aan. Qua gezondheid is de lhbt+ gemeenschap kwetsbaar: veertig procent van de trans* vrouwen wereldwijd leeft met hiv, terwijl mannen die seks hebben met mannen 28 keer zo veel risico lopen om besmet te raken als heteromannen.

Sociale acceptatie

Wereldwijd stijgt gemiddeld gezien de sociale acceptatie van lhbt+ personen, met de grootste stijging in landen als India, Zuid-Afrika, Japan, Zuid-Korea en Mexico. Er is echter sprake van een global divide: de acceptatie is het hoogst in West-Europa en de Amerika's, en het laagst in de Zuidwest-Azië, Centraal-Azië, Afrika, Rusland en Oost-Europa. De tweedeling wordt nog eens versterkt doordat in accepterende landen de acceptatie stijgt, terwijl ze in niet-accepterende landen juist daalt. Jongeren, academisch geschoolden, en seculiere mensen zijn over het algemeen meer accepterend dan ouderen, praktisch opgeleiden en streng religieuzen.

Veel inzet van lhbt+-organisaties is gericht op zichtbaarheid van lhbt+ personen, met als doel het vergroten van acceptatie. Onbekend maakt onbemind, dus hoe meer mensen in aanraking komen met medeburgers die lhbt+ zijn, hoe minder argwanend zij zullen zijn, is de hoop. *Changing hearts and minds* is echter niet in elke context mogelijk: soms is zichtbaarheid olie op het vuur.

Er is echter sprake van een global divide: de acceptatie is het hoogst in West-Europa en de Amerika's, en het laagst in de Zuidwest-Azië, Centraal-Azië, Afrika, Rusland en Oost-Europa. De tweedeling wordt nog eens versterkt doordat in accepterende landen de acceptatie stijgt, terwijl ze in niet-accepterende landen juist daalt.

Antigenderbeweging

Meer en meer publieke personen spreken zich fel uit over de in hun ogen negatieve invloed van gendergelijkheid en lhbt+ personen. Vaak leidt dit tot een toename van discriminatie en geweld. In Polen was de zogenaamde 'homo-ideologie' in 2020 een speerpunt bij de presidentsverkiezingen, en nam het aantal geweldsincidenten tegen lhbt+ personen toe.

Deelnemers
aan demon-
stratie tegen
de Hongaarse
anti-LHBTI wet
in Amsterdam
© GEERT VAN TOL

De antigenderbeweging zegt op te komen voor 'traditionele waarden', 'rechten van de familie', en 'vrijheid van godsdienst' maar schendt in werkelijkheid mensenrechten waaronder het recht op zelfbeschikking, privacy, vrijheid van vergadering en de vrijheid van meningsuiting.

De wereldwijde antigenderbeweging vindt haar oorsprong in de jaren negentig, toen tijdens VN-conferenties in Caïro en Beijing de termen 'gender', 'seksuele gezondheid' en 'reproductieve rechten' werden toegevoegd aan bestaande mensenrechtenverdragen. Een overwinning voor progressieve regeringsleiders en mensenrechtenactivisten, maar tegen het zere been van het Vaticaan. Dat begon vervolgens met het ontwikkelen van een nieuw narratief, waarin 'genderideologie' werd voorgesteld als de oorzaak van alles wat het traditionele heterogezin bedreigt, zoals abortus, contraceptie, het huwelijk tussen paren van gelijk geslacht, en transgenderrechten. Men zegt op te komen voor 'traditionele waarden', 'rechten van de familie', en 'vrijheid van godsdienst'. In werkelijkheid worden mensenrechten geschonden, waaronder het recht op zelfbeschikking, privacy, vrijheid van vergadering en de vrijheid van meningsuiting.

De opkomst van rechts-populistische politici na 2010 versterkte dit, want het antigenderdiscours past goed bij populistische en nationalistische standpunten: tegen een vermeende elite, tegen progressief beleid en tegen de macht van de Europese Unie en internationale organisaties.

Het narratief over 'genderideologie' is nu terug te zien in allerlei landen en bij uiteenlopende groeperingen, zoals christelijke lobbygroepen, maatschappelijke organisaties, academici, politieke partijen en in sommige landen zelfs het staatsapparaat. Internationaal wordt er veel samengewerkt. De financiering komt voornamelijk uit de rechts-conservatieve christelijke hoek in de Verenigde Staten, maar ook uit Europa. De omvang ervan is drie keer zo groot als de financiering die wereldwijd beschikbaar is voor de lhbti+-beweging: tussen 2013 en 2017 ontving de antigenderbeweging meer dan 3,7 miljard dollar aan steun, tegenover 1,2 miljard dollar voor de lhbti+-beweging.

De antigenderbeweging meer dan 3,7 miljard dollar aan steun, tegenover 1,2 miljard dollar voor de lhbti+-beweging.

Nieuwe anti-lhbti+-wetgeving

Criminalisering van homoseksualiteit is meestal gericht op het strafbaar stellen van seksuele handelingen tussen mensen van hetzelfde geslacht. Omdat dergelijke handelingen moeilijk te bewijzen zijn, worden andere wetten ontworpen om lhbti+ personen te onderdrukken. Rusland voerde in 2013 wetgeving in tegen 'homopropaganda' die elke vorm van uitleg over homoseksualiteit aan minderjarigen strafbaar stelt. Men wil zogenaamd de 'promotie van drugs, pedofilie en homoseksualiteit' tegenhouden maar in de praktijk wordt de wet gebruikt om lhbti+ personen op te jagen en hun het leven onmogelijk te maken.

In 2022 scherpte het Kremlin de wet nog eens aan, waardoor hij zich nu niet langer tot minderjarigen beperkt: alle informatie over seksuele oriëntatie, genderidentiteit, -expressie en geslachtskenmerken (SOGIESK-onderwerpen) wordt nu uit de publieke ruimte geweerd. In de afgelopen tien jaar zijn activisten, filmmakers, journalisten en gezondheidsprofessionals bestraft met hoge boetes. In andere landen die zijn voortgekomen uit de Sovjet-Unie zijn vergelijkbare wetsvoorstellen ingediend. Die werden geen van alle aangenomen, maar de discussie alleen al leidde tot een stijging van geweld tegen lhbti+ personen.

In een aantal landen in Oost- en West-Afrika is wetgeving in de maak die lhbti+ personen voor het eerst criminaliseert (Niger, Tanzania) of nog verder criminaliseert dan al het geval is (Ghana, Senegal, Kenia, Oeganda). Landen kijken dit soort wetgevingsinitiatieven van elkaar af, en er zijn sterke aanwijzingen dat parlementariërs in deze landen financiering en andere steun krijgen vanuit evangelische én Russische hoek. De invloed van de antigenderbeweging is duidelijk voelbaar, net als die van de financiering. Lhbti+-organisaties en hun bondgenoten doen er alles aan (ook achter de schermen) om dit soort wetgeving tegen te houden of terug te draaien.

Vrijheid van godsdienst misbruikt als argument tegen lhbti+-gelijkheid

Steeds vaker wordt vrijheid van godsdienst misbruikt als argument om de mensenrechten van lhbti+ personen in te perken. Zowel de vrijheid van godsdienst als het recht om niet gediscrimineerd te worden is een mensenrecht. De twee rechten zijn daarom compatibel en niet tegenstrijdig. Religieuze groepen die de vrijheid van godsdienst gebruiken als wapen tegen lhbti+ personen doen dat op basis van hun interpretatie dat de vrijheid van godsdienst een groep het recht geeft om een andere groep op te leggen hoe die moet leven. Het centrale idee achter vrijheid van godsdienst is echter juist dat eenieder zélf het recht heeft om te kiezen wat (of niet) te geloven.

Het idee dat er een conflict is tussen religie en diverse SOGIESK-onderwerpen stamt deels uit de koloniale tijd. Op veel continenten was er een mate van geaccepteerde diversiteit, die door de Europese koloniale mogendheden werd gezien als gevaarlijk. Veel tradities en gebruiken in Afrika, Latijns-Amerika, de Cariben, Azië en de regio rond de Stille Oceaan werden 'uitgegumd' door de bezetters. Het idee van het kerngezin werd geïntroduceerd als enige optie, terwijl veel inheemse volkeren het concept familie veel breder opvatten, in de gemeenschap geworteld. Ook het idee dat je seksuele handelingen strafbaar kon stellen werd geïntroduceerd door de koloniale machten. Het oorspronkelijk Engelse wetsartikel dat homoseksueel contact criminaliseert, staat in veel landen nog steeds letterlijk in het wetboek van strafrecht.

Binnen de meeste religies zijn er conservatieve stromingen die diversiteit op het gebied van SOGIESK afwijzen, zoals de salafistische islam, het conservatieve boeddhisme en het orthodoxe jodendom. In de Verenigde Naties wordt een bittere strijd geleverd waar de vrijheid van godsdienst direct tegenover de rechten van minderheden wordt geplaatst. De *Independent Expert on SOGI* van de VN beschrijft dat conversietherapie een mensenrechtenschending is die vaak wordt opgedrongen met een religieuze rechtvaardiging. Naast deze conservatieve stromingen zijn er binnen alle religies ook progressievere stromingen en lhbti+-inclusieve religieuze gemeenschappen die het idee bestrijden dat religie en diverse SOGIESK-onderwerpen niet compatibel zouden zijn. Ook zijn er in menig context lhbti+-organisaties die zich richten op onder meer het sensitiveren van religieuze leiders op het gebied van SOGIESK.

Beperking van de 'civic space', online en offline

De ruimte voor het maatschappelijk middenveld is in steeds meer landen aan het krimpen. Zo worden mensenrechtenactivisten opgepakt, demonstraties verboden en de persvrijheid ingeperkt. Voor lhbti+-organisaties en mensenrechtenverdedigers is dit extra problematisch, omdat zij dan dubbel opgejaagd worden: vanwege hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit, en vanwege hun maatschappelijke activiteiten. Lhbti+-organisaties hebben veel te maken met invallen in hun kantoor of het sluiten ervan, evenals met arrestaties en online of fysieke intimidatie door de overheid of door knokploegen. Rond evenementen, zoals een Pride of de Internationale Dag tegen Homofobie en Transfobie (IDAHOT), kan dit toenemen.

Voor gemarginaliseerde groepen zoals lhbt+ personen is toegang tot informatie en de mogelijkheid om online met anderen in contact te komen van groot belang. Maar de inperking van mensenrechten van lhbt+ personen vindt ook online plaats. Veel staten censureren de vrijheid van meningsuiting door het blokkeren van websites en applicaties die informatie verstrekken over seksuele oriëntatie, genderidentiteit en genderexpressie. Mensenrechtenverdedigers, journalisten, en politieke activisten worden online belaagd.

In landen zoals Indonesië, Ethiopië, Iran, China en de Arabische Golfstaten worden websites of datingapps geblokkeerd. In Indonesië worden bijvoorbeeld ook websites over seksuele gezondheid, hiv/aids en feminisme afgesloten met een beroep op het verbod op pornografie.

Huidige internationale inzet en ambitie

Op het moment heeft COC een aantal internationale programma's lopen met financiering van de Nederlandse, Belgische en Amerikaanse overheid en twee internationale lhbt+-fondsen. Veruit het omvangrijkste hiervan is Power of Pride (2021-2025), een strategisch partnerschap met het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken. In een alliantie met Pan Africa ILGA en ILGA Asia ondersteunt COC hierin meer dan 250 lhbt+-organisaties in 22 landen in Afrika en Azië.

Ons veruit omvangrijkste internationale programma is Power of Pride (2021-2025), een strategisch partnerschap met het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken.

Het programma werkt vanuit een verandertheorie die voortbouwt op de ervaringen binnen het eerdere PRIDE-programma en de verandertheorie die COC ontwikkelde voor zijn Nederlandse programma's. Binnen deze verandertheorie streven we naar diverse en inclusieve samenlevingen waaraan lhbt+ personen met hun volle potentie kunnen deelnemen. Dat doen we via zes elkaar versterkende veranderpaden:

- het empoweren van lhbt+ individuen;
- het creëren van lhbt+ gemeenschappen;
- het versterken van lhbt+-organisaties;
- het tot wasdom brengen van lhbt+-bewegingen;
- het mobiliseren van bondgenoten;
- het beïnvloeden van beleid en wetten.

COC ondersteunt op verschillende manieren: door middelen beschikbaar te stellen, door technische ondersteuning te bieden (bijvoorbeeld training op het gebied van het opstellen van advocacystrategie, of door uitwisselingen te organiseren), door lhbt+ activisten en organisaties de mogelijkheid te geven om bijvoorbeeld bij de Verenigde Naties hun stem te laten horen, door partijen bij elkaar te brengen en door morele support.

De financiële ondersteuning door COC aan lhbti+-organisaties vindt plaats op basis van de eigen prioriteiten van de lhbti+-beweging in een land, binnen de kaders van het programma en de financier. Besluitvorming over specifieke doelen, rollen en budgetten zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid van COC en de lhbti+-beweging in een land. COC werkt daarbij vanuit het inside-outprincipe: activisten kennen zelf hun context het best, weten het best wat werkt en welke risico's er kleven aan bepaalde interventies. COC stelt zich daarbij op als een kritische vriend die vanuit de eigen ervaring (zowel uit Nederland als internationaal) meedenkt en inzichten deelt. Beslissingen over budgetten worden zo veel mogelijk lokaal (op landniveau) genomen. Om dit te versterken is COC op een nieuwe manier gaan werken, namelijk met *participatory grant making*. Daarbij besluiten vertegenwoordigers van de lhbti+-beweging samen welke interventies en organisaties het meest relevant en effectief zijn om te ondersteunen. COC garandeert dat traditioneel ondergerepresenteerde groepen betrokken zijn bij deze processen en dat organisaties die traditioneel minder ondersteuning hebben gekregen, zoals organisaties van lbq vrouwen en trans*- en intersekseorganisaties ook ondersteund worden in hun ontwikkeling en de uitvoering van hun projecten.

Sinds 2021 heeft COC ook een internationale adviesraad. De adviesraad bestaat uit onafhankelijke lhbti+ activisten uit Afrika en Azië en adviseert de Power of Pride-alliantie op allerlei programmatische terreinen, zoals de invulling van het programma, integriteit en de internationale leeragenda.

Sinds 2021 heeft COC ook een internationale adviesraad bestaande uit onafhankelijke lhbti+ activisten uit Afrika en Azië. De raad adviseert op allerlei programmatische terreinen, zoals de invulling van het programma, integriteit en de internationale leeragenda.

Internationale ambitie

COC heeft de ambitie om de huidige internationale programma's in de komende jaren te bestendigen en waar mogelijk uit te breiden. Hierbij heeft COC een aantal ambities:

- Continueren van internationale pleitbezorging, in samenwerking met andere ngo's en landen uit de Equal Rights Coalition (ERC), bij andere landen en multilaterale instellingen, zodat internationale mensenrechten- en ontwikkelingsfora SOGIESK-inclusief werken en tevens een platform blijven om nationale lobby en advocacy op de gelijke rechten van lhbti+ personen te bewerkstelligen.
- Weerstand bieden, in samenwerking met andere ngo's en ERC-landen, aan de internationale anti-lhbti+- en antigenderbeweging zowel bij internationale fora als op nationaal niveau.

- Versterken van het zuidelijk democratisch leiderschap in onze programma's, door onze praktijk van participatory grant making verder uit te bouwen, door internationale alliantiepartners te versterken en door de rol van de internationale adviesraad te verdiepen.
- Versterken van de internationale verandertheorie, gebaseerd op de ervaringen binnen onze internationale programma's, de nationale verandertheorie van COC en extern (academisch) onderzoek en nieuwe inzichten.
- Versterken van het lerend vermogen van COC en bijdragen aan een weerbaardere, bredere, sterkere, meer lerende en innovatieve internationale lhbti+-beweging.
- Faciliteren van ondersteuning van de lhbti+-beweging in Midden- en Oost-Europa (in lijn met het regenboogakkoord) en andere landen en regio's die op het moment moeilijker ondersteuning kunnen vinden, zoals het Caribisch gebied.
- Verder uitbouwen van de constructief-kritische samenwerking met de Nederlandse overheid op het terrein van het mensenrechten- en ontwikkelingsbeleid.
- Verbreden en diversificeren van de financiële basis voor internationale programma's van COC (andere overheden dan de Nederlandse overheid, bedrijven, particulieren).
- Verbreden en versterken van de strategische samenwerkingsverbanden en partnerschappen met internationale organisaties en overheden, en de huidige alliantiepartners Pan Africa ILGA en ILGA Asia.

Implementatie en monitoring

Implementatie en monitoring

Waar het strategisch kader doelen formuleert, werken jaarplannen dit verder uit op resultaatniveau. De resultaten zijn de output van de interventies (activiteiten) die in het jaarplan zijn opgenomen. Deze zijn SMART – en dus meetbaar – geformuleerd. Over de uitvoering van elk jaarplan wordt gerapporteerd in het jaarverslag. Het jaarverslag is het leidende instrument om vast te stellen in hoeverre de doelen uit het strategisch kader worden behaald.

De opzet van het strategisch kader en de jaarplannen lenen zich goed voor de ontwikkeling van een monitoring-evaluatie-en-leersysteem (MEL-systeem), dat is gebaseerd op indicatoren: resultaten die worden bereikt wanneer interventies de gewenste output opleveren. De komende jaren zet de federatie in op het ontwikkelen van zo'n MEL-systeem.

De keuze en formulering van de indicatoren hiervoor is een proces waarbij de hele federatie betrokken is. Belangrijk uitgangspunt is dat er overeenstemming is over de gemaakte aannames. Aannames zijn het causale verband tussen inzet en resultaat. Aannames geven antwoord op de vraag 'Waarom leveren we deze inzet?' Ze geven aan dat 'als we A doen, dit B oplevert'. Aannames kunnen gebaseerd zijn op wetenschappelijk bewijs (onderzoek), maar in veel gevallen ook op ervaring. In gevallen waar geen wetenschappelijke onderbouwing of beschrijving voorhanden is, kan consensus over het effect van interventies voldoende basis zijn voor de aanpak, al blijft een onderbouwing ook dan wenselijk.

Het gesprek over aannames en de keuzes die we maken is opnieuw een gesprek op federatieniveau. Gedurende de loop van dit strategisch kader zullen we met regelmaat zowel op federatieniveau als thematisch het gesprek faciliteren om uiteindelijk tot een effectievere aanpak te komen en het vertrouwen in de inzet te versterken.

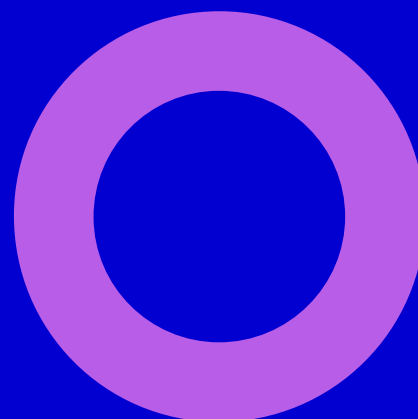
Gedurende de loop van dit strategisch kader zullen we met regelmaat zowel op federatieniveau als thematisch het gesprek faciliteren om uiteindelijk tot een effectievere aanpak te komen en het vertrouwen in de inzet te versterken.

Vaak is de inzet van COC een reactie op gesignaleerde ontwikkelingen en trends. De aanpak is soms proactief maar vaak reactief, zodra signalen en de impact van trends zichtbaar worden. In dit strategisch kader identificeren we een aantal trends en ontwikkelingen die zijn meegenomen in de uitgewerkte strategieën.

Een regelmatige toetsing van de belangrijkste trends helpt om de aanpak bij te stellen en de effectiviteit van de inzet te vergroten. De komende jaren zullen we jaarlijks terugkomen op de trends die we als uitgangpunt hebben genomen voor dit plan en op federatieniveau beoordelen in hoeverre de ontwikkelingen overeenkomen met de verwachtingen en of er mogelijk sprake is van nieuwe trends en ontwikkelingen die vragen om een strategische inzet vanuit de federatie.

Tot slot zal het strategisch kader eind 2026 worden geëvalueerd. Het strategisch kader loopt tot en met 2027. Op verschillende niveaus wordt dan getoetst in hoeverre de strategieën effectief zijn geweest. De inzichten hiervan worden meegenomen in de ontwikkeling van het strategisch kader voor de periode 2028-2032.

Colofon

COC Nederland, 2023

Tekstredactie: Pepijn Hendriks

Opmaak: wijstudio

Contact: info@coc.nl